

יהושע פרק א

- (א) וַיְהִי¹ אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְקֹוֹק וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (ב) מֹשֶׁה עֶבְדִּי מֵת² וְעַתָּה קוּם עֲבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אִתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 (ג) כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם נָתַתִּיו כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה:³ (ד) מִהַמְדָּבָר
 וְהַלְבָּנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנְּהַר הַגָּדוֹל נְהַר־פָּרָת בַּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיַּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִי־הָ
 גְבוּלְכֶם:
 (ה) לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ⁴ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כְּאֲשֶׁר הֵייתִי עִם־מֹשֶׁה אֲהִיָּה עִמָּךְ לֹא אֶרְפָּךְ וְלֹא
 אֶעֱזָבְךָ:⁵

1 עי' בראשית רבה (פס"ב סי' ד): א"ר סימון בכל מקום שנאמר ויהי אחרי, חזר העולם לאחוריו, וכו' (יהושע א) ויהי אחרי מות משה עבד ה', מיד פסק הבאר, וענני כבוד, והמן וכו', מתיבין חברייא לר' סימון והכתיב (ד"ה ב כד) ואחרי מות יהוידע הכהן באו שרי יהודה וישתחוו למלך א"ר תנחומא לא אתא ר' סימון למימר אלא ויהי אחרי אמר רבי יודן אילולי שהעמיד הקב"ה אחרים תחתיהם כבר חזר העולם לאחוריו דכתיב ויהי אחרי מות אברהם וכתוב וישב יצחק ויחפור ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן נון משרת משה לאמר.

עי' תמורה (טז ע"א): אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך. אמר לו: רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר. לא כך כתבת בי ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. מיד תשש כחו של יהושע, ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה, שנאמר ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'. עי' במדרש במדבר רבה (פ"ב סי' ט): ושומר אדונוי יכובד זה יהושע שהיה משמש את משה ביום ובלילה כמה דתימא (שמות לג) לא ימיש מתוך האהל ואומר (במדבר יא) אדוני משה כלאם לפיכך כבדו הקדוש ברוך הוא מה כבוד עשה לו הקדוש ברוך הוא לפי שכך אמר ליהושע (שם כז) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים וגו' ולפי ששמש אדוניו זכה לרוח הקודש שנא' (יהושע א) ויהי אחרי מות משה וגו' שאין תלמוד לומר משרת משה למה נאמר לומר לך לפי שהיה משרת משה זכה לנבואה הוי יכובד.

2 עי' מדרש תנאים (וזאת הברכה פרק לד פסוק ה): אף יהושע היה מצטער על משה כשירד עמוד הענן והפסיק ביניהן היה צויח ואומ' שימני כחותם על לבך מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (שה"ש ח ו ז) וכשנעלם ממנו עמד ובכה בכי גדול וקרע את בגדיו ואמר אבי אבי רכב ישראל ופרשיו (מ"ב ב יב) והחכמה מאין תמצא (איוב כח יב) אמ' לו הקדוש ברוך הוא יהושע עד מתי אתה מבקש על משה משה עבדי מת (יהוש' א ב) לא לך מת משה אלא לי.

ועי' ספרי (ואתחנן סי' כז): להראות את עבדך, יש שקראו עצמם עבדים והקדוש ברוך הוא קראם עבדים ויש שקראו עצמם עבדים והקדוש ברוך הוא לא קראם עבדים ויש שלא קראו עצמם עבדים והקדוש ברוך הוא קראם עבדים, אברהם קרא עצמו עבד שנאמר (בראשית יח ג) אל נא תעבר מעל עבדך, והקדוש ברוך הוא קראו עבד שנאמר (שם כו כד) בעבור אברהם עבדי, יעקב קרא עצמו עבד שנאמר (שם לב יא) קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, והמקום קראו עבד שנאמר (ישעיה מא ח) ואתה ישראל עבדי, משה קרא עצמו עבד שנאמר להראות את עבדך והקדוש ברוך הוא קראו עבד שנאמר (במדבר יב ז) לא כן עבדי משה, וכו'. ועי' לקמן הערה 59.

3 כמש"כ (דברים יא כד) כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם.

עי' שמ"ר (פס"ו סי' כג): ארץ ישראל לכם שנאמר (ויקרא כה) לתת לכם את ארץ כנען, ולא ארץ ישראל בלבד אלא אפילו כל הארצות סביבותיה, שנא' (יהושע א) כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם בו וגו'.

4 עי' ילקוט יהושע (רמז ד): לא יתיצב איש לפניך, אין לי אלא איש, אומה משפחה ואשה בכשפיה מנין. ת"ל לא יתיצב מכל מקום, א"כ למה נאמר איש. אלא אפילו כעוג מלך הבשן.

5 עי' תנחומא (תצוה ט): כבוד חכמים ינחלו זה יהושע שירש כבוד ממשה רבינו שא"ל הקדוש ברוך הוא כאשר הייתי עם משה אהיה עמך, למשה א"ל הקדוש ברוך הוא של נעליך מעל רגליך (שמות ג) וליהושע ויאמר שר צבא ה' אל יהושע של נעליך מעל רגלך (יהושע ה), משה כתוב בו אז ישיר משה ובני ישראל ויהושע אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' (יהושע ז), משה הוציאם ממצרים ויהושע הכניסם לארץ, משה הרג לסיחון ועוג ויהושע שלשים ואחד מלכים, משה העמיד גלגל חמה במלחמת עמלק, שנאמר (שמות יז) והיה כאשר ירים משה ואין ירים אלא לשון שהעמיד גלגל חמה שנאמר (חבקוק ג) נתן תהום קולו רום ידיהו נשא, ויהושע כן שנאמר (יהושע ז) שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, משה בנה מזבח שנאמר (שמות יז) ויבן משה מזבח, ויהושע כן שנאמר (יהושע ח) אז

(ו) חֲזַק וְאַמֵץ בְּי אֲתָהּ תִנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם לָתֵת לָהֶם:
(ז) רַק חֲזַק⁶ וְאַמֵץ מְאֹד לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עַבְדִּי אֶל־תְּסוּר מִמֶּנּוּ
יָמִין וּשְׂמָאוֹל לְמַעַן תִּשְׁכַּל בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְדָּ:

יבנה יהושע מזבח, משה כתב את התורה שנאמר ויכתוב משה את התורה הזאת (דברים לא), ויהושע כן ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים (יהושע כד) הרי בכל, אבל אין אנו מוציאים שהיו שנותיו כשנות משה רבינו שמה פחתו לו עשר שנים בשביל שאמר לפני משה רבו עשרה דברים ויהושע נגזז בן מאה ועשר, ולמה פחתו לו עשר שנים בשביל שאמר לפני משה רבו עשרה דברים שנא' (במדבר יא) ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה כלאם לפיכך פחתו לו עשר שנים, מכאן את למד שאין תלמיד רשאי לומר דבר לפני רבו שכל המורה דבר לפני רבו או אפילו אינו מורה אלא אומר לאחרים הלכה במקום שרבו מצוי שנותיו מתקצרות (מכמה טעמים הצריכין להדרש בס' אחרי מות סימן ו'), ד"א כבוד חכמים ינחלו זה אהרן ובניו שנתבררה הכהונה מידם.

עי' מדרש תנאים (דברים לד ה): על פי ה' בנשיקה מלמד שמיתת משה מפי הקדש אין לי אלא מיתת משה ומנ' אף מיתת אהרן וכו' ומנ' אף מיתת יהושע אמ' (יהוש' א ה) כאשר הייתי עם משה אהיה עמך

⁶ עי' ברכות (לב ע"ב): ארבעה צריכין חזק ואלו הן: תורה, ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ. תורה ומעשים טובים מנין שנאמר רק חזק ואמץ מאד לשמר (ו)לעשות ככל התורה. חזק בתורה, ואמץ במעשים טובים וכו'.

(ח) לֹא־יָמוּשׁ⁷ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה⁸ לְמַעַן תִּשְׁמֹר⁹ לְעֲשׂוֹת כְּכָל־
הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אֵזַז תַּעֲלִיחַ אֶת־דְּרֹכֶיךָ וְאֵז תִּשְׁכַּל¹⁰:

⁷ עי' אבות דרבי נתן (פרק כא): ושיחת הילדים כיצד מלמד שלא יתכוין אדם להיות יושב ושונה בתוך ביתו. שכל זמן שאדם יושב ושונה בתוך ביתו ומשיח עם בניו ועם בני ביתו נמצא בטל מן התורה שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה (יהושע א' ח'). עיי"ש פרק ז: ר' חנינא בן תרדיון אומ' שנים שיושבין ואין ביניהן ד"ת מושבין מושב לצים. שכך הזהיר יהושע מפי הגבורה לא ימוש ספר התורה מפיו וגו'. מכן שצריך ישר' להגות בד"ת לילה ויום כדי שלא ימוש מפיהם.

עי' ברכות (לה ע"ב): ואספת דגנך, מה תלמוד לומר לפי שנאמר: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר: ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. עי' סנהדרין (צט ע"ב): אמר רבי אלעזר: כל אדם לעמל נברא, שנאמר כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו הוי אומר לעמל תורה נברא.

עי' עבודה זרה (יט ע"ב): א"ר יהושע בן לוי, כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו וכו', שנוי בנביאים, דכתיב: לא ימוש ספר התורה [הזה] מפיו והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל.

עי' מנחות (צט ע"ב): א"ר אמי, מדבריו של ר' יוסי נלמוד, אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, קיים מצות לא ימוש (את) ספר התורה הזה מפיו. אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי: אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש, ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ. ורבא אמר: מצוה לאומרו בפני עמי הארץ. שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל: כגון אני שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יונית. קרא עליו המקרא הזה: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית. ופליגא דר' שמואל בר נחמני, דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן: פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה, ראה הקדוש ברוך הוא את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר, שנאמר: ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, אמר לו הקדוש ברוך הוא: יהושע, כל כך חביבין עליך דברי תורה. לא ימוש ספר התורה הזה מפיו.

עי' בראשית רבה (פ"ו סי' ט) אמר ר"ש בן יוחאי ספר משנה תורה היה סיגנון ליהושע, בשעה שנגלה עליו הקדוש ברוך הוא מצאו יושב וספר משנה תורה בידו, אמר לו (יהושע א) חזק יהושע אמץ יהושע לא ימוש ספר התורה הזה וגו'.

עי' שמות רבה (פמ"ז סי' ה) רבנין אמרי [רינה של תורה היא] ביום ובלילה, שנאמר ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, לכך התקינו חכמים שיהיו המשנין יושבין בבקר ובערב, לקיים מה שנאמר (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה וגו'.

עי' אסתר רבה (פ"ז סי' יא): יש ברית בפייהם זו תורה דכתיב (יהושע א') לא ימוש ספר התורה הזה מפיו.

עי' תנחומא (תולדות א): הלמד תורה לבנו ובן בנו שוב אינה פוסקת ממנו, וכך כשראה הקדוש ברוך הוא לאברהם שהיה עוסק בתורה, מנין שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' (בראשית כו ה), וכתיב כי ידעתיו (שם יח יט), ועמד יעקב ולא זז מן התורה, שנאמר ויעקב איש תם יושב אוהלים (שם כה כז). מה התנה הקדוש ברוך הוא עמהם, לא ימוש ספר התורה וגו' (יהושע א ח).

ועי' תנחומא (עקב ו): אמר רבי יוחנן כל הלומד תורה ואינו משמר אותה נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו שנאמר תשמרון לעשות, אמר רבי אחא כל מי שמשמרה ועושה זוכה שתשרה עליו רוח הקדש שנאמר (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי וגו', וכן הוא אומר ליהושע לא ימוש ספר התורה הזה מפיו וגו' (יהושע א) לפיכך תשמרון לעשות.

עי' מדרש משלי (פרק לא פסוק ל): אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני היו מתעסקים בתורה ביום ובלילה, ומעלה אני עליכם כאילו אתם מעמידין שמים וארץ, שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה וגו' (יהושע א ח).

עי' פרקי דרבי אליעזר (פרק טז): על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, על התורה מניין שנ' אם לא בריתי יומם ולילה וכו', ואומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו וכו'.

⁸ עי' מסכת תפילין (פרק א הלכה כ): כך היה רבי אליעזר אומר גדולה היא מצות תפילין, שכך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל והגית בו יומם ולילה, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים, וכי אנו יכולין להגות יומם ולילה, אמר להם הקדוש ברוך הוא, בני, היו נותנים תפילין על ראשיכם ועל זרועותיכם, ואני מעלה עליכם כאלו אתם הוגים בתורה יומם ולילה, שנאמר והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך.

עי' ירושלמי (ברכות פרק א הלכה ה): מתני' בשחר מברך שתים לפניו ואחת לאחריה ובערב מברך שתים לפניו ושתים לאחריה וכו', גמ': ר' סימון בשם ר' שמואל בר נחמן ע"ש [יהושע א ח] והגית

(ט) הָלוֹא צוֹיִתִּיךָ¹¹ תִּזְק וְאַמְיָן אֶל־תַּעֲרֹץ וְאֶל־תַּחַת כִּי עִמָּךְ יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְדָּה¹²:

פ

(י) וַיֵּצֵאוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שִׁמְרֵי הָעָם לֵאמֹר:

(יא) עֲבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחְנֶה וַיֵּצֵאוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צִידָה¹³ כִּי בְּעוֹדן שְׁלֹשֶׁת יָמִים¹⁴ אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹא לָרִשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לָרִשֶׁתָּהּ:

ס

(יב) וְלָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:

(יג) זְכוּר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבְד־יִקְוֶה לֵאמֹר יִקְוֶה אֱלֹהֵיכֶם מִנִּיחַ לָכֶם וְנָתַן

לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת:

(יד) נִשְׁכֶּם טַפְכֶּם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ

חַמְשִׁים לַפָּנִי אַחֲיֵיכֶם בַּל גְּבוּרֵי הַחִיל וְעִזְרַתֶּם אוֹתָם:

(טו) עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יִקְנוּן לְאַחֲיֵיכֶם כְּכֶם וַיִּרְשׁוּ נִם־הַמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִקְנוּ אֱלֹהֵיכֶם

נָתַן לָהֶם וּשְׁבַתְתֶּם לְאָרֶץ יִרְשַׁתְכֶם וִירְשַׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר־נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יִקְוֶה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן

מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:

בו יומם ולילה שתהא הגיות היום והלילה שוין רבי יוסי בר אבין בשם רבי יהושע בן לוי ע"ש [תהלים קיט קסד] שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך. ר' נחמן בשם רבי מנא כל המקיים שבע ביום הללתיך כאלו קיים והגית בו יומם ולילה.

ע' בראשית רבה (פמ"ט ס' ב): רבי ברכיה ור' חייא ורבנן דתמן בשם ר' יהודה אין יום ויום שאין הקדוש ברוך הוא מחדש הלכה בב"ד של מעלה, מאי טעמיה (איוב לז) שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו יצא ואין הגה אלא תורה שנאמר (יהושע א) והגית בו יומם ולילה אפי' אותן הלכות היה אברהם יודע.

ע' שמות רבה (פ"ט ס' יג) אמר ר' אלעזר בן פדת כשם שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים, כך הוא עתיד להביא על צור וכו' לילה ויומם לא תכבה לפי שבטלה ישראל מן התורה שכתוב בו (יהושע א) והגית בו יומם ולילה, לפיכך הקדוש ברוך הוא פורע ממנה באש שלא תכבה לעולם ביום ובלילה. ע' תנחומא (בשלח כ) רבי יהושע אומר שונה אדם שתי הלכות בשחרית ושתי הלכות בערבית ועוסק במלאכתו כל היום מעלין עליו כאלו קיים את כל התורה כולה וקיים והגית בו יומם ולילה (יהושע א) מכאן היה ר"ש בן יוחאי אומר לא נתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן שלא היה להם צורך לא למלאכה ולא לסחורה, הא כיצד היה יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן היה אוכל ושותה ומהיכן ללבוש ולכסות, הא לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושניים להם אוכלי תרומה.

ע' תנחומא (ראה א) כל מי שמתבטל מן התורה כאלו כופר בהקב"ה, שלא נתן תורה לישראל אלא כדי שיעסקו בה יומם ולילה שנאמר (יהושע א) והגית בו יומם ולילה וגו', וכתוב (תהלים א) כי אם בתורת ה' חפצו וגו'.

ע' תנחומא (וילך ב) במה היתה [התורה] כתובה קודם שניתנה אם על כסף ועל זהב והלא קודם שנברא העולם לא נברא כסף וזהב אלא היתה כתובה על זרעו של הקדוש ברוך הוא, ועל כן יבין וישכיל כל אדם בדעתו ושכלו להגות בתורה יומם ולילה שנאמר (יהושע א) והגית בו יומם ולילה.

⁹ ע' ויקרא רבה (פלה ס' ז): אמר ר' אחא הלמד ע"מ לעשות זוכה להקביל רוח הקודש מה טעם (יהושע א) למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח דרכך ואז תשכיל ואין תשכיל אלא רוח הקדש כד"א (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי.

¹⁰ ע' מדרש תהלים (פרק א): תצליח בעולם הזה ותשכיל לעולם הבא.

¹¹ ע' מדרש משלי (פרק ל"א פסוק ל'): תנו לה מפרי ידיה. אמר ר' יוסי בר ירמי' מפני מה הוא המשיל את הנביאים בנשים, אלא מה האשה הזאת אינה מתביישת מלתבוע צרכי ביתה מבעלה, כך הנביאים אינן מתביישין מלתבוע צרכיהן של ישראל מלפני הקדוש ברוך הוא, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני היו מתעסקים בתורה ביום ובלילה, ומעלה אני עליכם כאילו אתם מעמידין שמים וארץ, שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה וגו' (יהושע א ח), ואומר הלא צויתך חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת (שם ט) וכו'.

¹² ע' מדרש חסרות ויתרות (פרשת דברים אות קי): כל יהושע חסר ו"ו האחרון בר מן ג' ואת יהושע צויתי למה [מלא] אלא מלמד שבאותה שעה יצא בשש עטרות הנוי והכח והעושר והחכמה והנבואה והנשיאות וכו' והנבואה מנין שנאמר (יהושע א ט) כי עמך יי אלהיך בכל אשר תלך וכו'.

¹³ ע' ילקוט יהושע (רמז ז): הכינו לכם צדה, וכי צדה היתה צריכה שם והלא אינן אלא אוכלי המן שהיו מלקטין אותו בבקר בבקר. אלא כך אמר להם עשו תשובה כדי שתכנסו לארץ ותאכלו מתבואת הארץ, שנאמר וישבות המן ממחרת.

¹⁴ ע' לקמן ד יט.

(טז) וַיַּעֲזֹב אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לְאָמֹר כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתֶנּוּ נַעֲשֶׂה¹⁵ וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחֵנוּ נִלְדָּה:
 (יז) כָּל־אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה בֶּן נִשְׁמַע אֱלֹהֵיךָ רַק יִהְיֶה יָקוּם אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־
 מֹשֶׁה:
 (יח) כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יְמַרָה אֶת־פִּיךָ¹⁶ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנּוּ יוֹמַת רַק תִּזְנֹק
 וְאֶמְיִץ¹⁷: פ

יהושע פרק ב

(א) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נֹנִן מִן־הַשְּׂפִימִים שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים מִרְגְּלֵי חֶרֶשׁ¹⁸ לְאָמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־
 הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ¹⁹ וְלָכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנָה וְשָׁמָּה רָחַב²⁰ וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה²¹:
 (ב) וַיֹּאמֶר לְמַלְךָ יְרִיחוֹ לְאָמֹר הֲנָה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֲנָה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר אֶת־הָאָרֶץ:
 (ג) וַיִּשְׁלַח מַלְךָ יְרִיחוֹ אֶל־רָחַב לְאָמֹר הֲוֹצִיָאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי
 לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ:

¹⁵ ע' שיר השירים רבה (פ"ד סי' ד): כחוט השני שפתותיך, כשאמרו ליהושע (יהושע א') כל אשר צויתנו נעשה וגו', ומדברך נאווה, שאמרו (שם) כל איש אשר ימרה את פיך, באותה שעה התחיל יהושע משבחן כפלח הרמון רקתך, הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה.
¹⁶ ע' הערה 15.

¹⁷ ע' סנהדרין (מט ע"א): כתיב כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת, יכול אפילו לדברי תורה תלמוד לומר, רק חזק ואמץ.
 ע' במדבר רבה (פ"ד סי' ו) אם יאמר לך המלך שיהא מוראו עליך ותשמור גזירתו שמור גזירת פי וכה"א (דברים יז) שום תשים עליך מלך שיהא מוראו עליך ואומר (יהושע א) כל איש אשר ימרה את פיך וגו'.

ע' תנחומא (שמיני ג): יהושע כמה שמח, הרג שלשים ואחד מלכים, והנחיל לישראל את הארץ וחילקה, ונתנו לו כל ישראל כתף, ואמרו כל איש אשר ימרה את פיך וגו' (יהושע א יח), מה שלא זכה משה רבינו, ולא המתין בשמחתו, אלא מת בלא בנים, לכך נאמר אמרתי להוללים אל תהולו.
 כהמשך הערה 12: והנשיאות מנין שנאמר (שם שם יח) כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת ואומר (שופטים ב ז) ויעבדו העם את יי כל ימי יהושע ועוד יהושע שניהם מלאים למה שעבדו להקדוש ברוך בלבב שלם.

¹⁸ ע' במדבר רבה (פט"ז סי' א): [אין לך חביב לפני הקב"ה כשליח מצוה שהוא משתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו – נוסף בתנחומא שלח א'] אין לך בני אדם שנסתלחו לעשות מצוה ונותנין נפשם להצליח בשליחותן כאותם שנים ששלח יהושע בן נון שנא' (יהושע ב) וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים מי היו שנו רבותינו אלו פנחס וכלב והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותן, מהו חרש מלמד שעשו עצמן קדרין והיו צווחין הרי קדרות מי שירצה יבא ויקנה כל כך למה שלא ירגיש בהן אדם קרי ביה חרש כדי שלא יאמרו בני אדם שהן מרגלים.
¹⁹ ע' ספרי (עקב סי' נב): ראו את הארץ ואת יריחו וירחו בכלל היתה ולמה יצאת מלמד שהיתה קשה כנגד כולם.

²⁰ ע' ספרי זוטא (בהעלותך פרק י פסוק כט): וילכו ויבאו בית אשה זונה, ר' יהודה אומר ארבעה שמות של גנאי היה לה. נקרא שמה רחב הזונה כשמה, ד"א רחב הזונה שהיתה מזנה עם בני המדינה מבפנים ועם הליסטים מבחוץ שנא' כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת (יהושע ב טו). ד"א רחב הזונה שהיתה מארץ כנען ולא היה בארץ כנען בני אדם רעים וקשים מהם. ד"א רחב הזונה שהיתה מאנשי יריחו מאותן שכתוב בהן כלייה שנ' כי החרם תחרימם (דברים כ יז) ועליה הוא אומר ומשפחות בית עבודת הבוץ (דה"י = דברי הימים = א' ד כא) שהיתה עסוקה בבוץ.

²¹ ע' תנחומא (שלח סימן א): ויבואו (אל) בית אשה זונה (יהושע ב'), עמדה וקיבלה אותם, הרגיש בהם מלך יריחו ושמע שבאו לחפור את הארץ, שנאמר ויאמר למלך יריחו [וגו'] (שם), כיון שהלכו לבקשם, מה עשתה רחב, נטלה אותם להטמינם, אמר לה פנחס אני כהן, והכהנים דומין למלאכים, שנאמר (ושפתי) [כי שפתי] כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא (מלאכי ב ז), והמלאך מבקש נראה, מבקש אינו נראה, ומנין שהנביאים נקראו מלאכים, שנאמר וישלח מלאך ויוציאו ממצרים (במדבר כ טז), והלא משה היה, מיכאן שנמשלו הנביאים למלאכים.

(ד) ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו²² ותאמר | כן באו אלי האנשים ולא ידעתי מאין המה²³;
 (ה) ויהי השער לסגור בחושך והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו האנשים רדפו מהר אחריהם כי תשיגום;
 (ו) והיא העלתם הגנה ותטמנם בפשתי העץ²⁴ הערכות לה על-הגג;
 (ז) והאנשים רדפו אחריהם דרך הירדן על המעברות והשער סגרו אחרי כאשר יצאו הרדפים אחריהם;
 (ח) והמה מרם ישכבון והיא עלתה עליהם על-הגג;
 (ט) ותאמר אל-האנשים ידעתי כי-נתן יקוק לכם את-הארץ וכי-נפלה אימתכם עלינו וכי נמנו כל-ישרי הארץ מפניכם²⁵;
 (י) כי שמענו²⁶ את אשר-הוביש יקוק את-מי ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחן ולעוג אשר החרמתם אותם;
 (יא) ונשמע וימס לבבנו²⁷ ולא-קמה עוד רוח באיש מפניכם²⁸ כי יקוק אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת²⁹;

²² עי' במדבר רבה (פ"ח סי' ט): כשם שמצינו ברחב הזונה על שהכניסה את המרגלים לביתה ומלטה אותם העלה עליה הקדוש ברוך הוא כאלו עמו עשתה ונתן לה שכרה וכה"א (יהושע ב) ותקח האשה את שני האנשים ותצפנם אין כתיב כאן אלא ותצפנו.

ועי' תנחומא (שלח סימן א): ומנין שלא הטמינה אלא לכלב, שנאמר ותקח [האשה] את שני האנשים ותצפנו (יהושע ב ד), ללמד כמה נתנו עצמן שני הצדיקים האלו לעשות שליחותן.
²³ עי' רות רבה (פ"ב סי' א): ואנשי כוזבא שכיזבה למלך יריחו, ותאמר כן באו אלי האנשים ולא ידעתי מאין המה (יהושע ב ד).

²⁴ עי' מכילתא דרשב"י (יתרו פ"ח פ"א): בת עשר שנים היתה בשעה שיצאו ישר' ממצרים. כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר זינתה. לחמשים שנה נתגיירה. אמרה בשלשה דברים חטאתי בשלשה דברים ימחול לי בחבל ובחלון ובסוכה שני' ותורידם בחבל בעד החלון (יהו' ב טו) ותטמנם בפשתי העץ (שם ו).

עי' רות רבה (פ"ב סי' א): רחב הזונה הטמינה המרגלים בבוע, הה"ד (יהושע ב) ותטמנם בפשתי העץ.

עי' פסיקתא דרב כהנא (סי' יג דברי ירמיהו): א"ר אבא בר כהנא כתיב ולא היית כזונה לקלס אתנן (יחזקאל טז: לא), ייתי ברא דמקלקלתה דתקנת עובדיה, ויוכח לברא דמתקנתה דקלקלת עובדיה. את מוצא כל מה שכת' בישר' לגניי כתוב ברחב לשבח. ברחב כת' ועתה השבעו נא לי בי"י כי עשיתי עמכם חסד (יהושע ב: יב), ובישר' כת' אכן לשקר ישבעו (ירמיה ה: ב). ברחב כת' והחיייתם את אבי ואת אמי (יהושע ב: יג), ובישר' כת' אב ואם הקלו בך (יחזקאל כב: ז). ברחב כת' והיא העלתם הגגה (יהושע שם /ב/ ו'), ובישר' כת' ואת המשתחווים על הגגות לצבא השמים (צפניה א: ה). ברחב כת' ותטמנם בפשתי העץ (יהושע שם /ב/), ובישר' כת' אומרים לעץ אבי אתה (ירמיה ב: כז). ברחב כת' ותאמר להם ההרה לכו (יהושע ב: טז), ובישר' כת' על ראשי ההרים יזבחו (הושע ד: יג). ברחב כת' ונתתם לי אות אמת (יהושע ב: יב), ובישר' כת' ואמת לא ידברו (ירמיה ט: ד). הווי כל מה שכת' בישר' לגניי ברחב כת' לשבח. ובתוך אחים יחלק נחלה (משלי שם /ז/), זה ירמיה. כת' ביה ויצא ירמיה מירושלם ללכת וג' (ירמיה לז: יב), רב אמר ליטול מחלקו יצא. ר' בנימין בן לוי אמ' למשריה תמן נבואן סגין, דבר ירמיה אין כת' כן, אלא דברי ירמיהו. לפיכך צורך הכת' דברי ירמיהו (ירמיה א).

²⁵ עי' שמות טו טו.

²⁶ עי' לקמן הערה 49.

²⁷ עי' לקמן הערה 49.

²⁸ עי' זבחים קטז ע"א: הכא דקאמר: ולא קמה עוד רוח באיש. דאפילו אקשווי נמי לא אקשו. ומנא ידעה. דאמר מר: אין לך כל שר ונגיד שלא בא על רחב הזונה. אמרו: בת י' שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים, וזנתה [כל] מ' שנה שהיו ישראל במדבר, אחר נ' שנה נתגיירה, אמרה: יהא מחול לי בשכר חבל חלון ופשתיים.

²⁹ עי' מכילתא דרבי ישמעאל (יתרו מסכתא וישמע א'): לא הניח יתרו עבודה זרה בכל העולם, שלא חזר עליה ועבדה, שנאמר [כי גדול ה'] מכל האלהים. ונעמן הודה בדבר יותר ממנו, שנא' (מלכים ב' ה טו) הנה נא ידעתי כי אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל. וכן רחב הזונה [אומרת] (שמתהו בשמים ובארץ), (יהושע ב יא) ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת.

(יב) ועתה השבעו־נא לי ביקנך כי־עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם־אתם עם־בית אבי הַסֵּד ונתתם לי אות אמת³⁰;

(יג) והחיתם את־אבי ואת־אמי ואת־אחלי ואת־אחותי (ואחיותי) ואת כל־אשר להם והצלתם את־נפשתינו ממוֹת³¹;

(יד) ויאמרו לה האנשים נפשנו תחתיכם למוֹת אם לא תגידו את־דברנו זה והיה בַּת־יקנך לנו את־הארץ ועשינו עמך חסד ואמת:

(טו) ותורדם בחבל בעד החלון³² כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת:

(טז) ותאמר להם ההרה לכו פן־יפגעו בכם הרדפים³³ ונחבתם שמה שלשת ימים³⁴ עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרבכם:

(יז) ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הוזה אשר השבעתנו:

(יח) הנה אנחנו באים בארץ את־תקנת חוט השני³⁵ הוזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת־אביד ואת־אמך ואת־אחיד ואת־כל־בית אביד תאספי אליד הביתה:

(יט) והיה כל אשר־יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אסיד תהיה בו:

(כ) ואם תגידו את־דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו:

(כא) ותאמר כדברכם כן־הוא ותשלחם וילכו ותקשר את־תקנת השני בחלון:

(כב) וילכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד־שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל־הדרך ולא מצאו:

(כג) וישבו שני האנשים וירדו מההר ועברו ויבאו אל־יהושע בנגן ויספרו־לו את כל־המצאות אותם:

(כד) ויאמרו אל־יהושע כי־נתן יקנך בידנו את־כל־הארץ וגם־נמנו כל־ישבי הארץ מפנינו: ס

יהושע פרק ג

(א) וישכם יהושע בבקר³⁶ ויסעו מהשטים ויבאו עד־הירדן הוא וכל־בני ישראל וילנו שם טרם יעברו:

³⁰ עי' לעיל הערה 24.

³¹ עי' לעיל הערה 24.

³² עי' לעיל הערה 24.

³³ עי' ספרי (דברים סי' כב): דרך מרגלים לעלות בהר וכן רחב אומרת לשלוחי יהושע (יהושע ב טז) ההרה לכו פן יפגעו בכם הרודפים, מגיד ששרת עליה רוח הקדש שאילו לא שרת עליה רוח הקדש מאין הייתה יודעת שעתידים לחזור לאחר שלשה ימים אלא מלמד ששרת עליה רוח הקדש.

³⁴ עי' בראשית רבה (פנ"ו סי' א): ביום השלישי וישא אברהם את עינו כתיב (הושע ו) יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, ביום השלישי של שבטים כתיב (בראשית מב) ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי, ביום השלישי של מרגלים, שנאמר (יהושע ב) ונחבתם שמה שלשת ימים, ביום השלישי של מתן תורה, שנאמר (שמות יט) ויהי ביום השלישי וכו', באיזה זכות, רבנן ורבי לוי רבנן אמרי בזכות יום השלישי של מתן תורה שנאמר ויהי ביום השלישי בהיות הבקר, ור' לוי אמר בזכות של יום שלישי של אברהם אבינו שנאמר ביום השלישי וירא את המקום מרחוק.

³⁵ עי' מגילה יד ע"ב: רבי יהודה אומר: אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה. כתיב הכא בן תקוה וכתוב התם את תקות חוט השני.

עי' בתי מדרשות (חלק ב מדרש אשת חיל): לא תירא לביתה משלג זו רחב שהטמינה פנחס וכלב אמרה להם תנו לי אות אמת ונתנו לה שנאמר (יהושע ב יח) הנה אנחנו באים בארץ את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וזכתה עד שיצא ממנה נביאים וכהנים והם ירמיה ואלקנה ושריה וברוך בן נריה וחנמאל ויש אומרים אף עזרא ויחזקאל וחולדה הנביאה:

³⁶ עי' מכילתא דרבי שמעאל (בא מסכתא דפסחא פרשה יא): כשתצא לדרך הכנס בכי טוב וצא בכי טוב וכן אתה מוצא שהאבות והנביאים נהגו בדרך ארץ וישכם אברהם בבקר (בראשית כב ג) וישכם יעקב בבקר (שם /בראשית/ כח יח) וישכם משה בבקר (שמות לד ד) וישכם יהושע בבקר (יהושע ג א) וישכם שמואל לקראת שאול בבקר (ש"א = שמואל א' = טו יב) והלא דברים ק"ו והלא

- (ב) וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעֲבְרוּ הַשְּׂמָרִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה:
 (ג) וַיִּצְווּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר בְּרֹאוֹתְכֶם אֶת אַרְוֹן בְּרִית־יִקְוֹן אֱלֹהֵיכֶם וְהַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם נְשֹׂאִים
 אֹתוֹ וְאַתֶּם תִּסְעוּ מִמְּקוֹמְכֶם וְהִלַּכְתֶּם אַחֲרָיו:
 (ד) אַךְ רָחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם וּבֵינֵינוּ וּבֵינֵינוּ בְּאֵלֵפוּיִם אִמָּה³⁷ בַּמִּדְּהָ אֶל־תִּקְרְבוּ אֵלָיו לְמַעַן
 אֲשֶׁר־תִּדְעוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ כִּי לֹא עֲבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם: ם
 (ה) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי מָחָר יַעֲשֶׂה יִקְוֹן בְּקֶרֶבְכֶם נִפְלְאוֹת³⁸:
 (ו) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַכְּהֵנִים לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת־אַרְוֹן הַבְּרִית וְעֲבְרוּ לִפְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־
 אַרְוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם: ם
 (ז) וַיֹּאמֶר יִקְוֹן אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדֹלְךָ³⁹ בְּעֵינַי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן כִּי בְּאֲשֶׁר
 הֵייתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ⁴⁰:
 (ח) וְאַתָּה תַּצִּיחַ אֶת־הַכְּהֵנִים⁴¹ נְשֹׂאֵי אַרְוֹן־הַבְּרִית לֵאמֹר כְּבִאֲכֶם עַד־קִצְהָ מִי הִירְדֵן בִּירְדֵן
 תַּעֲמְדוּ: פ
 (ט) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּשׁוּ הִנֵּה וְשַׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יִקְוֹן אֱלֹהֵיכֶם⁴²:
 (י) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת הַתְּדַעוּן⁴³ כִּי אֵל חַי בְּקֶרֶבְכֶם וְהוֹרֵשׁ יוֹרֵשׁ מִפְּנִיכֶם אֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־
 הַחִתִּי וְאֶת־הַחִי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַגְּרִזִּי וְהָאֲמֹרִי וְהַיְבוּסִי⁴⁴:

האבות והנביאים שהלכו לעשות רצונו של מי שאמר והיה העולם נהגו בדרך ארץ שאר בני אדם עאכ"ו.

ועי' מכילתא דרבי שמעאל (בשלח מסכתא דויהי פרשה ה): ויהי באשמרת הבקר, אתה מוצא שתפלות הצדיקים נשמעים בבקר. בקרו של אברהם מנין שנ' וישכם אברהם בבקר וגו' (בראשית כב ג וכו', בקרו של יהושע מנין שנ' וישכם יהושע בבקר ויסעו מהשטים (יהושע ג א). עי' מדרש תהלים (מזמור מב): אפילו כשהכעסנוך בשטים עשית לנו נסים כשעברת לנו את הירדן, וכן הוא אומר וישכם יהושע בבקר ויסעו מהשטים ויבואו עד הירדן (יהושע ג א), נזכרת אני הצרות והנסים וחושבת אני עליך דברים אחרים, כמה דאת אמר מבילתי יכולת ה' (במדבר יד טז).
³⁷ עי' במ"ד (פ"ב סי' ט): את מוצא ביהושע כשהלך להחריב את ירחו אמר להם יהושע עתידים אתם לעשות שם את השבת אל תרחיקו מן הארון יותר מן אלפי' אמה לכל רוח למה שתהיו רשאים לבא להתפלל לפני הארון בשבת וכן הוא אומר (יהושע ג) אך רחוק יהיה ביניכם ובינינו כאלפים אמה במדה.

³⁸ עי' תנא דבי אליהו אליהו רבה (פ"ח): בא משה ואמר להם, היו נכונים לשלשת ימים [וגו'] (שם שם /שמות י"ט /ט"ו), וכי מאשה בלבד אמר להם, אלא כך אמר להם, בדלו עצמכם מעבירה ומגזל ומדבר מכוער, כדי שתהו כולכם טהורים בשעה שתעמדו על הר סיני. בא יהושע ואמר להן, [התקדשו] כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות (יהושע ג' ה), ואומר הכינו לכם צידה (שם /יהושע/ א' י"א), וכי צידה (בלבד) היתה שם, והלא אינן אלא אוכלי המן, (כשהיו) [שהיו] מלקטין אתו בבקר בבקר ומניחין אתו עד הערב ולערב היה (כלא) [כלה] מידן, [מה] תלמוד לומר והכינו לכם צידה, אלא אם כן [כך] אמר להם, עשו תשובה כדי שתיכנסו לארץ [ותאכלו מתבואת הארץ, שנאמר וישבות המן ממחרת].

³⁹ עי' קהלת רבה (וילנא פרשה א): ויאמר ה' אל יהושע היום הזה אחל גדלך זה היה ראוי להכתב תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה,
 עי' לקמן הערה 168.

⁴⁰ עי' לעיל א ה.

⁴¹ עי' לקמן הערה 47.

⁴² עי' ויקרא רבה (פרשת צו פ"י): ואת כל העדה הקהיל אל פתח אהל מועד (ויקרא ח ג). אמ' ר' לעזר כל ישראל ששים ריבוא ואת אמ' אל פתח אהל מועד אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט במרובה וכו', ודכו' ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה ושמעו את דברי י"י אלהיכם (יהושע ג, ט), ר' חוניה אמ' שמן בין שני בדי ארון, ר' הונא אמ' זקפן בין שני בדי ארון, רבנן אמרין צימצמן בין שני בדי ארון. וכן הוא בבמ"ד פ"ט סי' ט.

⁴³ עי' בראשית רבה (פ"ה סי' ז): אמר להן יהושע ממה שהחזיקו שני בדי הארון אתכם, אתם יודעים ששכינתו של הקדוש ברוך הוא ביניכם הה"ד (שם /יהושע ג') ויאמר יהושע בזאת תדעונו כי אל חי בקרבכם.

⁴⁴ עי' בראשית רבה (פמ"ד סי' כג): רבי דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר לפי שאינו מזכיר כאן החוי לפיכך הוא מביא רפאים תחתיהם, רבי חלבו בשם רבי אבא בשם רבי יוחנן כך עלה בדעתו של מקום להנחיל להם לישראל ארץ עשרה עממים, את הקיני ואת הקנזי, ואת הקדמוני, ולא נתן להם אלא ז', את החתי, ואת הפרזי, ואת הרפאים, ואת האמורי, ואת הכנעני, ואת הגרגשי, ואת

(יא) הנה ארון הברית ארון⁴⁵ כל־הארץ⁴⁶ עבר לפניכם בירדן⁴⁷:
 (יב) ועתה קחו לכם שני עשר איש משבטי ישראל איש־אחד איש־אחד לשבט:
 (יג) והיה כנח כפות רגלי הכהנים נשאי ארון יקח ארון כל־הארץ בְּמִי הִירְדָן מִי הִירְדָן
 וְיָרְדוּן הַמַּיִם הַיַּרְדִּים מִלְּמַעַל וְיַעֲמְדוּ נֹדֵד אֶחָד:
 (יד) ויהי כנסע העם מאהליהם לעבר את־הירדן והכהנים נשאי הארון הפריית לפני העם:
 (טו) וכבוא נשאי הארון עד־הירדן ורגלי הכהנים נשאי הארון נטבלו בקצה המים והירדן
 מלא על־כל־גדותיו⁴⁸ כל ימי קציר:
 (טז) ויעמדו המים הירדים מלמעלה כמו נד־אחד⁴⁹ הרחק מאד באדם מאדם העיר אשר
 מצד צרתן⁵⁰ והירדים על ים הערבה ים־המלח תמו נכרתו והעם עברו נגד יריחו:

היבוסים, הרי שבעה, ולמה נתן להם שבעה (פירושן לעיל), ואיזה הם הג' שלא ניתן להם, רבי אומר ערביה שלמייה, נוטייה, רבי שמעון בן יוחאי אומר דרמוסקוס, ואסייא, ואספמיא, ר"א בן יעקב אומר, אסיא ותרקי וקרטגינה, רבנן אמרי אדום ומואב, וראשית בני עמון, הם הג' שלא ניתן להם בעוה"ז, אדום שנאמר (דברים ב) כי לא אתן לך מארצו ירושה כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר, ובמואב כתיב (שם/דברים ב') אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, קנזי הוא מעשו, קיני וקדמוני הוא מעמון ומואב אבל לימות המשיח יחזרו ויהיו לישראל כדי לקיים מאמרו של הקדוש ברוך הוא אבל עכשיו שבעה נתן להם שנאמר (שם/דברים ז) שבעה גוים רבים ועצומים ממך, אמר רבי יצחק חזירתא רעיא בעשרה ואימרתא ולא בחד, כל אילין אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם דיהב ליה את הקיני ואת הקנזי וגו', ועדיין ושרי אשת אברהם לא ילדה לו.

⁴⁵ עי' פסיקתא דרב כהנא (פיסקא טו – איכה): א"ר שמואל בר נחמן כל מקום שנ' נאם הארון, עוקר דיורין ומכניס דיורין. ביניין אב שכולם, הנה ארון הברית ארון כל הארץ עובר לפניכם בירדן (יהושע ג: יא), עוקר כנענים ומכניס ישר'.

⁴⁶ עי' מדרש תנחומא (ויקהל ז): לא תאמר שצמצם הקדוש ברוך הוא שכינתו בתוך המשכן אלא אף בתוך הארון שעשה בצלאל צמצם שכינתו שנאמר (יהושע ג) הנה ארון הברית ארון כל הארץ זה הקדוש ברוך הוא שהיה בתוכו,

⁴⁷ עי' סוטה לג ע"ב: תנו רבנן: כיצד עברו ישראל את הירדן. בכל יום ארון נוסע אחר שני דגלים והיום נסע תחילה, שנאמר: הנה ארון הברית ארון כל הארץ עובר לפניכם; בכל יום ויום ליום נושאת את הארון והיום נשאוהו כהנים, שנאמר: והיה כנח כפות רגלי הכהנים נושאי ארון ה' וגו'.

⁴⁸ עי' שמות רבה (פ"ו סי' ד): בשעה שבאו לירדן שנאמר (יהושע ג) והירדן מלא על כל גדותיו ולא היו יכולין בני קהת לעבור, מה עשה הקדוש ברוך הוא סבלם שנאמר (שם/יהושע ג') והיה כנח כפות רגלי הכהנים.

⁴⁹ עי' סוטה לד ע"א: וכיון שניטבלו רגלי כהנים במים חזרו המים לאחוריהם, שנאמר: וכבוא נושאי הארון עד הירדן וגו' ויעמדו המים הירדים מלמעלה כמו נד אחד, וכמה גובהן של מים. שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, כנגד מחנה ישראל, דברי ר' יהודה; אמר לו ר' אלעזר בר' שמעון: לדבריך, אדם קל או מים קלים. הוי אומר: מים קלים, אם כן באין מים ושוטפין אותן. אלא מלמד, שהיו מים נגדשין ועולין כיפין על גבי כיפין יתר משלש מאות מיל, עד שראו אותן כל מלכי מזרח ומערב, שנאמר: והי כשמוע כל מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ימה וכל מלכי הכנעני אשר על הים את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני ישראל עד עברם וימס לבבם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל. ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע: כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף וגו', וכתוב: ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד וגו'.

עי' ילקוט יהושע (רמז טו): ויעמדו המים הירדים מלמעלה כמו נד אחד הרחק מאדם העיר אשר מצד צרתן, אתה מוצא כל נסים שנעשו לישראל בזכותו של אברהם היו יציאת מצרים בזכותו שנאמר כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו ויוציא עמו בששון, קריעת ים סוף בזכותו שנאמר לגזור ים סוף לגזרים, וכתוב אשר עבר בין הגזרים האלה, קריעת ירדן בזכותו שנאמר מאדם העיר אשר מצד צרתן שמעת מימך עיר נקראת אדם אלא על אברהם נאמר האדם הגדול בענקים, מתן תורה בזכותו שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, רבי יהודה ברבי סימון בשם רבי יוחנן אומר מצינו בתורה בנביאים ובכתובים שלא עברו ישראל את הירדן אלא בזכותו של יעקב, בתורה כי במקלי עברתי את הירדן הזה, בנביאים ביבשה עבר ישראל את הירדן ישראל סבא, בכתובים מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור וגו' מלפני אלהי יעקב:

⁵⁰ עי' ירושלמי סוטה (פרק ז הלכה ה): כתיב [יהושע ג טז] ויעמדו המים הירדים מלמעלה כמו נד אחד הרחק מאד מאדם העיר אשר מצד צרתן. אמר ר' יוחנן אדם קרייה וצרתן קרייה. שנים עשר מיל מזו לזו. מלמד שהיו המים גדושים ועולין כמצד צרתן.

(יז) ויעמדו הכהנים נשאי הארון ברית יקוק בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עברים בחרבה⁵¹ עד אשר תמו כל הגוי לעבר את הירדן:

יהושע פרק ד

(א) ויהי כאשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן פ ויאמר יקוק אל יהושע לאמר:

(ב) קחו לכם מן העם שנים עשר אנשים איש אחד איש אחד משבט:

(ג) וצונו אותם לאמר שאור לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה⁵²: ס

(ד) ויקרא יהושע אל שנים העשר איש אשר הכין מפני ישראל איש אחד איש אחד משבט:

(ה) ויאמר להם יהושע עברו לפני ארון יקוק אלהיכם אל תוך הירדן והרימו לכם איש אבן אחת על שכם למספר שבטי בני ישראל⁵³:

(ו) למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם⁵⁴:

(ז) ויאמרתם להם אשר נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית יקוק בעברו בירדן נכרתו מי הירדן והיו האבנים האלה לזכרון לבני ישראל עד עולם:

(ח) ויעשרכן בני ישראל כאשר צוה יהושע וישאו שתים עשרה אבנים מתוך הירדן כאשר דבר יקוק אל יהושע למספר שבטי בני ישראל ויעברום עמם אל המלון וינחום שם:

(ט) ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים נשאי ארון הברית ויהיו שם עד היום הזה:

(י) והכהנים נשאי הארון עמדים בתוך הירדן עד תם כל הדבר אשר צוה יקוק את יהושע לדבר אל העם ככל אשר צוה משה את יהושע וימחרו העם ויעברו:

(יא) ויהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבר ארון יקוק והכהנים לפני העם:

(יב) ויעברו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה חמשים לפני בני ישראל כאשר דבר אליהם משה:

(יג) בארבעים⁵⁵ אלף חלוצי הצבא עברו לפני יקוק למלחמה אל ערבות יריחו: ס

⁵¹ עי' ברכות נד ע"א: תנו רבנן: הרואה מעברות הים, ומעברות הירדן וכו', על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום. בשלמא מעברות הים, דכתיב: ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה; מעברות הירדן, דכתיב: ויעמדו הכהנים נשאי הארון ברית ה' בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן.

⁵² עי' סוטה (לד ע"א): עודם בירדן, אמר להם יהושע: דעו על מה אתם עוברים את הירדן, על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם, שנאמר: והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם וגו', אם אתם עושין כן מוטב, ואם לאו באין מים ושוטפין אותיכם. מאי אותיכם. אותי ואתכם. עודם בירדן, אמר להן יהושע: הרימו לכם איש אבן אחת על שכם למספר שבטי ישראל וגו', וכתב: למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו', סימן לבנים שעברו אבות את הירדן. עודם בירדן, אמר להן יהושע: שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכן שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה וגו', יכול בכל מלון ומלון. ת"ל: אשר תלינו בו הלילה. אמר רבי יהודה: אבא חלפתא ורבי אליעזר בן מתיא וחנניא בן חכניאי עמדו על אותן אבנים, ושיערום, כל אחת ואחת שקולה כארבעים סאה.

⁵³ עי' הערה 52.

⁵⁴ עי' הערה 52.

⁵⁵ עי' שיהש"ר (פ"ד סי' ד): רבי יהודה בשם חזקיה אמר כל מקום שנאמר כעשר כעשרים כשלשים כארבעים אמר או חסר או יתר, תמן איתמר (יהושע ד') כארבעים אלף חלוצי צבא, והכא איתמר (דבה"י א' ה) ארבעים וארבעה אלף ושבוע מאות וששים.

(יד) ביום ההוא גדל יקנוק את־יהושע⁵⁶ בעיני כל־ישראל ויראו אתו כאשר יראו את־משה⁵⁷ כל־ימי חייו: פ
 (טו) ויאמר יקנוק אל־יהושע לאמר:
 (טז) צוה את־הכהנים נשאי ארון העדות ויעלו מן־הירדן:
 (יז) ויצו יהושע את־הכהנים לאמר עלו מן־הירדן:
 (יח) ויהי בעלות בעלות הכהנים נשאי ארון ברית־יקנוק מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מִי־הירדן למקומם וילכו כתמול־שלשום על־כל־גדותי⁵⁸:
 (יט) והעם עלו מן־הירדן בעשור לחדש הראשון⁵⁹ ויחנו בגלגל בקצה מזרח יריחו:
 (כ) ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן־הירדן הקים יהושע בגלגל:
 (כא) ויאמר אל־בני ישראל לאמר אשר ישאלון⁶⁰ בניכם מחר את־אבותם לאמר מה האבנים האלה:
 (כב) והודעתם את־בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את־הירדן הזה⁶¹:
 (כג) אשר־הוביש⁶² יקנוק אלהיכם את־מִי־הירדן מפניכם עד־עברכם כאשר עשה יקנוק אלהיכם לים־סוף אשר־הוביש מפנינו עד־עברנו:
 (כד) למען ידעת כל־עמי הארץ את־יד יקנוק כי חזקה היא למען יראתם את־יקנוק אלהיכם כל־הימים: ס

יהושע פרק ה

(א) ויהי כשמע כל־מלכי האמרי⁶³ אשר בעבר הירדן זמה וכל־מלכי הכנעני אשר על־הים את אשר־הוביש יקנוק את־מִי־הירדן מפני בני־ישראל עד־עברנו עברם וימס לבכם ולא־היה בם עוד רוח מפני בני־ישראל: ס
 (ב) בעת ההיא אמר יקנוק אל־יהושע עשה לך חרכות צרים ושוב מל את־בני־ישראל שנית:

⁵⁶ עי' מדרש תנאים (דברים לד ט): ויהושע בן נון מ' רוח חכ' אין משמע גדול מזה מפני מה כי סמך משה את יד' על' ואדיין לא ניתן מוראו עליהם מיכן והילך ביום ההוא גדל ה' את יהושע (יהוש' ד יד).

⁵⁷ עי' מדרש תהלים (מזמור כא): הוד של רב, והדר של תלמיד, כענין שנאמר ונתתה מהודך עליו (במדבר כז כ), מהודך ולא כל הודך, והיכן ניתן לו ליהושע, ר' יודן אמר בירדן ניתן לו, במשה כתיב ויראו מגשת אליו (שמות לד ל), וביהושע כתיב ויראו אותו כאשר יראו את משה (יהושע ד יד).

⁵⁸ עי' סוטה לה ע"א: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן, שנאמר: ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישבו מִי־הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו. נמצא ארון ונושאו וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד, נשא ארון את נושאו ועבר, שנאמר: ויהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם.

⁵⁹ עי' יבמות עא ע"ב: אמר ר' יוחנן משום רבי בנאה: ערל מקבל הזאה, שכן מצינו באבותינו, שקבלו הזאה כשהן ערלים, שנאמר: והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון, בעשרה לא מהילי משום חולשא דאורחא, הזאה אימת עביד להו. לאו כשהן ערלים.

עי' קידושין לח ע"א: בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר נולד. מנין שבשבעה באדר מת. שנאמר: וימת שם משה עבד ה', וכתוב: ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום, וכתוב: ויהי אחרי מות משה עבד ה', וכתוב: משה עבדי מת ועתה קום עבור, וכתוב: עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים תעברו את הירדן, וכתוב: והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון, צא מהן שלשים ושלשה ימים למפרע, הא למדת, שבשבעה באדר מת משה.

⁶⁰ עי' לעיל פסוק ו.

⁶¹ עי' לעיל הערה 49.

⁶² עי' לעיל ב י.

⁶³ עי' לעיל הערה 49.

(ג) וַיַּעֲשֵׂהְלוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרָבוֹת צָרִים⁶⁴ וַיִּמָּלֵךְ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גְּבַעַת הָעֵרְלוֹת⁶⁵;
 (ד) וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־מָל יְהוֹשֻׁעַ⁶⁶ כָּל־הָעָם הַיּוֹצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כֻּלָּם אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה מִתּוֹ
 בַּמִּדְבָּר⁶⁷ בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם:
 (ה) כִּי־מָלִים הָיוּ⁶⁸ כָּל־הָעָם הַיּוֹצֵאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלְדִּים בַּמִּדְבָּר בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם
 לֹא־מָלוּ:
 (ו) כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־תָּם כָּל־הַגּוֹי אֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה הַיּוֹצֵאִים
 מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְקֹנָק אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְקֹנָק לָהֶם לְבַלְתִּי הִרְאוֹתְכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יְקֹנָק לְאֲבוֹתְכֶם לָתֵת לָנוּ אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדָבָשׁ:
 (ז) וְאֵת־בְּנֵיהֶם הַקָּטָנִים תַּחְתֶּם אַתֶּם מִל יְהוֹשֻׁעַ כִּי־עָרְלִים הָיוּ כִּי לֹא־מָלוּ אוֹתָם בְּדֶרֶךְ:
 (ח) וַיְהִי בְּאֲשֶׁר־תָּמּוּ כָל־הַגּוֹי לְהַמּוֹל וַיִּשְׁכּוּ תַּחְתֶּם בַּמַּחְנֶה עַד הַיּוֹתָם: פ
 (ט) וַיֹּאמֶר יְקֹנָק אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גָּלוּתִי אֶת־חֲרַפְתִּי מִצְרַיִם מֵעַלְיֶיכֶם⁶⁹ וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם
 הַהוּא גְּלוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

⁶⁴ ע"י יבמות עא ע"ב: אמר רבה בר יצחק אמר רב: לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שנאמר: בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו'. ודלמא הנך דלא מהול, דכתיב: כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם הילודים וגו'. א"כ, מאי שוב. אלא לאו לפריעה. ומאי שנית. לאקושי סוף מילה לתחלת מילה, מה תחלת מילה מעכבת, אף סוף מילה מעכבין בו. ע"י בראשית רבה (תיאודור-אלבק פרשת בראשית פרשה כא): אמר אדם מי יציל את בני מאש לווהטת זו, ר' הונא בשם ר' אבא חרב מילה עשה לך חרבות צורים (יהושע ה ב), רבנין אמ' חרב תורה וחרב פיפיות בידם (תהלים קמט ו)

⁶⁵ ע"י במדבר רבה (פ"ד סי' יב): כשמלך יהושע כמו כן היה ערב לפני הקדוש ברוך הוא ועל זו נאמר (שיר /השירים/ ד) אלך לי אל הר המור זו מילה של מצרים שעשו מן הערלות הר מפני שהיו כולן צריכין לימול והיה ערב לפני הקדוש ברוך הוא כריח מור דרור שהיה ראש הבשמים ואל גבעת הלבונה זו מילה של ביאת ארץ כנען שעשו מן הערלות גבעה כמה דתימא (יהושע ה) אל גבעת הערלות והיה ריחם ערב לפני הקדוש ברוך הוא כריח לבונה הוי מלאה קטרת.

ע"י פרקי דרבי אליעזר (פרק כח): וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות, והיו ישראל לוקחים את הדם ומכסין אותו בעפר המדבר, וכשבא בלעם ראה את כל המדבר מלא מערלותיהם של ישראל אמ' מי יוכל לעמוד בזכות דם ברית מילה זאת שהיא מכוסה בעפר הארץ, שנ' מי מנה עפר יעקב, מכאן התקינו חכמים שיהיו מכסין את הערלה ואת הדם בעפר הארץ, שנ' והיה זרעך כעפר הארץ.

⁶⁶ ע"י בראשית רבה (פמ"ו סי' ט): ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגורך, רבי יודן אמר חמש אם מקבלים בניך אלהותי אני אהיה להם לאלוה ולפטרון, ואם לאו לא אהיה להם לאלוה ולפטרון, אם נכנסין לארץ בניך לארץ הן מקבלין אלהותי ואם לאו אינם מקבלים, אם מקיימין בניך את המילה הן נכנסים לארץ ואם לאו אין נכנסים לארץ, אם מקבלים בניך את השבת הם נכנסין לארץ ואם לאו אינם נכנסין, ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' אבון ב"ר יוסי כתיב (יהושע ה) וזה הדבר אשר מל יהושע, דבר אמר להם יהושע ומלן, אמר להם מה אתם סבורין שאתם נכנסין לארץ ערלים כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ונתתי לך ולזרעך אחריו וגו' על מנת ואתה את בריתי תשמור, ואתה את בריתי תשמור ר' הונא ור' יוחנן, ר' הונא אמר ואתה מכאן למוהל שיהא מהול ורבי יוחנן אמר המול ימול מכאן למוהל שיהא מהול, תניא ישראל ערל אינו מוהל ק"ו עובד כוכבים ערל.

⁶⁷ ע"י בתי מדרשות (חלק א מדרש אספה): דבר אחר ותמת שם מרים זו מתה בלבד מכל הנשים שיצאו ממצרים שלא מתה אשה במדבר שנאמר כל העם היוצא ממצרים הזכרים כל אנשי המלחמה מתו לא הנקבות.

⁶⁸ ע"י כריתות ט ע"א: מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים כו', בשלמא מילה, דכתיב: כי מולים היו כל העם היוצאים, אי נמי מהכא: ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי וגו'.

וע"י ספרי במדבר (בהעלותך סי' סז): כי מולים היו כל העם היוצאים ממצרים וגו' (יהושע ה ה) ישראל לא היו מולים ומי היה מל שבטו של לוי שנאמר ובריתך ינצורו (דברים לג ט).

ע"י בראשית רבה (פמ"ו סי' ב): בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו, זמן היה להם לבניו שנמולו שתי פעמים אחד במצרים ואחד במדבר שנאמר (יהושע ה) כי מולים היו כל העם היוצאים וגו'. וע"י פרקי דר"א פרק כח: מענוי הדרך לא מלו.

וע"י לעיל הערה 64.

⁶⁹ ע"י ילקוט תורה (רמז שצב, וכן ילקוט יהושע רמז טו): למה יאמרו מצרים [לב, יב]. זש"ה היום גלותי את חרפת מצרים. לפי שראה פרעה באצטגנינות ואמר להם לישראל ראו כי רעה נגד פניכם אמר להם אני רואה באצטגנינות שלי כוכב אחד עולה לקראתכם שמו רעה והוא סימן דם והריגה וכשחטאו ישראל במדבר בעגל אמר משה בתפלתו למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם זהו

(י) וַיַּחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹת בְּעָרְבוֹת יִרְיָהוּ:
 (יא) וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמִּחְרַת הַפֶּסַח מִצֹּת וּקְלָי בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה:⁷¹
 (יב) וַיֵּשְׁבֹת הַמֶּן מִמִּחְרַת בְּאֶכְלָם מֵעֵבֹר הָאָרֶץ וְלֹא־הָיָה עוֹד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מֶן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוֹאֹת אֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא:⁷² ס

שאמרנו לכם ראו כי רעה נגד פניכם מיד וינחם ה' על הרעה [לב, יד] והפך את הדם לדם מילה שמל אותם יהושע וזהו שנאמר היום גלותי את חרפת מצרים שהיו אומרים דם אנו רואים עליכם.
⁷⁰ עי' ספרי (בהעלותך סי' סז): ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחודש, בגנות ישראל הכתוב מדבר שלא עשו אלא פסח זה בלבד וכן הוא אומר הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר וגו' (עמוס ה כה) ר' שמעון בן יוחי אומר ישראל לא היו מקריבים ומי היה מקריב שבטו של לוי שנאמר ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך (דברים לג י) ואומר ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי (שמות לב כו) ישראל עבדו עבודה זרה ושבטו של לוי לא עבדו עבודה זרה שנאמר כי שמרו אמרתך (דברים לג ט) ואומר כי מולים היו כל העם היוצאים ממצרים וגו' (יהושע ה ה) ישראל לא היו מולים ומי היה מל שבטו של לוי שנאמר ובריתך ינצורו (דברים לג ט).

⁷¹ עי' ר"ה יג ע"א: עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו. אם תאמר דעייל ביד נכרי קצירכם אמר רחמנא, ולא קציר נכרי. ממאי דאקריבו. דלמא לא אקריבו. לא סלקא דעתך, דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. ממחרת הפסח אכול, מעיקרא לא אכול, דאקריבו עומר והדר אכלי. מהיכן הקריבו. אמר להן: כל שלא הביא שלישי ביד נכרי. ודלמא עייל ולא קים להו. אלא: קים להו, הכא נמי: קים להו. ודלמא לא עייל כלל, אבל היכא דעייל ריבעא בין שלישי לפחות משליש לא קים להו. לא סלקא דעתך, דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש, ואי סלקא דעתך דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא מליא. אלא מאי דעייל ריבעא או דנקא, אכתי בחמשה יומי מי קא מליא. אלא מאי אית לך למימר ארץ צבי כתיב בה, הכא נמי ארץ צבי כתיב בה. עי' הערה הבאה.

⁷² עי' קידושין לז ע"ב: בשלמא למ"ד: מושב כל מקום שאתם יושבים משמע, היינו דכתיב: ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח, ממחרת הפסח אכול, מעיקרא לא אכול, אלמא אקרו עומר והדר אכול, אלא למ"ד: לאחר ירושה וישיבה, ניכול לאלתר. לא הו צריכי; דכתיב: ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען, אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען, וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת, הא כיצד. בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד, והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן. תניא אידך: ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו. והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו. אלא לומר לך, עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

עי' מכילתא דרבי ישמעאל (בשלח מסכתא דויסע פרשה ה): ר' אלעזר המודעי אומר שבעים יום אכלו את המן אחר מיתתו של משה הא כיצד משה מת בשבעה באדר ואכלו ממנו עשרים וארבעה ימים של אדר הראשון ושלשים של אדר השני ששנת עבור היתה ושהה עשר של ניסן הרי שבעים שנאמר וישבות העם ממחרת. ר' אליעזר אומר שבעים יום אכלו ישראל את המן אחר מיתתו של משה הא כיצד משה מת בשבעה בשבט ואכלו הימנו עשרים וארבעה של שבט ושלשים של אדר ואותה שנה לא היתה מעוברת ושהה עשר של ניסן שנאמר וישבות המן ממחרת. ר' יוסי אומר חמשים וארבע שנה אכלו ישראל את המן ארבעים שנה בחיי משה וארבע עשרה אחר מיתתו שנאמר ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם שאין ת"ל את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען אלא אלו ארבע עשרה שנה שאכלוהו אחר מיתת משה ואלו הן שבע שכבשו ושבע שחלקו מתה מרים נסתלקה הבאר מת אהרן נסתלקו ענני כבוד מת משה נסתלק המן.

(ה) וְהָיָה בְּמִשְׁדָּן בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל⁸⁰ בְּשִׁמְעֶכֶם כְּשִׁמְעֶכֶם אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר יִרְעוּ כָּל־הָעָם תְּרוּעָה גְדוּלָה וְנִפְלָה וְנִמְתָּה הָעִיר תַּחְתֵּיהָ וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדוֹ:

(ו) וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון אֶל־הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שָׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְשַׁבְעָה כֹהֲנִים יִשָּׂאוּ שַׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת יוֹבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְקוֹק:

(ז) וַיֹּאמְרוּ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם עֲבְרוּ וְסִבּוּ אֶת־הָעִיר וְהַחֲלוּץ יַעֲבֹר לִפְנֵי אֲרוֹן יְקוֹק:

(ח) וַיְהִי כַּאֲמֹר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם וְשַׁבְעָה הַכֹּהֲנִים נִשְׂאִים שַׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי יְקוֹק עֲבְרוּ וְתַקְעוּ בְּשׁוֹפְרוֹת וְאֲרוֹן בְּרִית יְקוֹק הִלֵּךְ אַחֲרֵיהֶם:

(ט) וְהַחֲלוּץ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים תַקְעוּ תַקְעֵי הַשּׁוֹפְרוֹת וְהַמַּאֲפֵף הִלֵּךְ אַחֲרֵי הָאֲרוֹן הַלּוֹךְ וְתַקֹּעַ בְּשׁוֹפְרוֹת:

(י) וְאֶת־הָעָם צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר לֹא תִרְעוּ וְלֹא תִשְׁמָעוּ אֶת־קוֹלְכֶם וְלֹא־יֵצֵא מִפִּיכֶם דְבָר עַד יוֹם אֲמַרְי אֲלֵיכֶם הֲרִיעוּ וְהֲרִיעַתֶם:

(יא) וַיִּסַּב אֲרוֹן יְקוֹק אֶת־הָעִיר הַקָּדָשׁ פַּעַם אַחַת וַיִּבְאוּ הַמַּחֲנֶה וַיְלִינוּ בַּמַּחֲנֶה: פ

(יב) וַיִּשָּׁבֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּבִקְרָא⁸¹ וַיִּשָּׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן יְקוֹק:

(יג) וְשַׁבְעָה הַכֹּהֲנִים נִשְׂאִים שַׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי אֲרוֹן יְקוֹק הַלְכִים הַלּוֹךְ וְתַקְעוּ בְּשׁוֹפְרוֹת וְהַחֲלוּץ הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם⁸² וְהַמַּאֲפֵף הִלֵּךְ אַחֲרֵי אֲרוֹן יְקוֹק הוֹלֵךְ הַלּוֹךְ וְתַקֹּעַ בְּשׁוֹפְרוֹת:

(יד) וַיִּסַּבּוּ אֶת־הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁנַי פַּעַם אַחַת וַיִּשְׁבּוּ הַמַּחֲנֶה כֹּה עֲשׂוּ שֵׁשֶׁת יָמִים:

(טו) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁכְּמוּ בַעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיִּסַּבּוּ אֶת־הָעִיר⁸³ כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים רַק בַּיּוֹם הַהוּא סָבְבוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים:

(טז) וַיְהִי בַּפְּעַם הַשְּׁבִיעִית תַקְעוּ הַכֹּהֲנִים בְּשׁוֹפְרוֹת וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הֲרִיעוּ כִּי־נָתַן יְקוֹק לָכֶם אֶת־הָעִיר:

(יז) וְהָיְתָה הָעִיר חָרָם הִיא⁸⁴ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ לִיקְוֹק רַק רֶחֶב הַזּוֹנָה תִּהְיֶה הִיא וְכָל־אֲשֶׁר אֵתָּהּ בְּכִית כִּי הִקְבַּאתָה אֶת־הַמְּלָאכִים אֲשֶׁר שָׁלַחְנוּ:

⁸⁰ עי' ר"ה כו ע"א: משנה. כל השופרות כשרים, חוץ משל פרה מפני שהוא קרן. אמר רבי יוסי: והלא כל השופרות נקראו קרן, שנאמר במשך בקרן היובל. גמרא. שפיר קאמר רבי יוסי. ורבנן: כל השופרות אקרו שופר ואקרו קרן, דפרה קרן אקרי, שופר לא אקרי, דכתיב בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו.

עי' ירושלמי ברכות (פ"ט ה"א): אמר רבי לוי בערביא קורין לאימרא יובלא (יהושע ו ה) והיה במשך בקרן היובל.

עי' מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (יתרו פרק יט פסוק יג): במשך היובל המה יעלו בהר כשיפסוק השופר וכן הוא אומר והיה במשך בקרן היובל כשמעכם את קול השופר (יהושע ו ה).

⁸¹ עי' לעיל ג א, וכן לקמן ז טז.

⁸² עי' שיר השירים רבה (פ"ד ס' ד): אמר ר' אחא אלף שלם היו והשאר כלו בדרכים, אותן ט"ו אלף איכן הם, אמר להם שומרי כלים היו ולא מנאן הכתוב, שכלם מתאימות, שהיו מותאמים בין החלוץ למאסף, ה"ד (יהושע ו) והחלוץ הולך וגו'.

⁸³ עי' במדבר רבה (פ"ד ס' א): ד"א אפרים מעוז ראשי מדבר ביהושע שהיה משבט אפרים והוא עשה מלחמה בשבת שנא' (יהושע ו) ויהי ביום השביעי וישכימו כעלות השחר ויסובו את העיר וגו'.

⁸⁴ עי' מו"ק יז ע"א: אמר ריש לקיש: כשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים כך כשהיא יוצאה יוצאה ממאתים וארבעים ושמונה איברים. כשהיא נכנסת דכתיב והיתה העיר חרם, חרם בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוו. כשהיא יוצאה דכתיב ברגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוו.

עי' סנהדרין קיג ע"א: תנו רבנן: היו בה [בעיר הנדחת] אילנות תלושין אסורין, מחוברין מותרין. של עיר אחרת בין תלושין בין מחוברין אסור. מאי עיר אחרת. אמר רב חסדא: יריחו. דכתיב והיתה העיר חרם לה' וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו בבכרו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה. תניא: לא יריחו על שם עיר אחרת, ולא עיר אחרת על שם יריחו, דכתיב בנה חיאל בית האלי את יריחה באבירם בכרו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה. עי' בראשית רבה (פרשת ויחי פרשה צו): אמר ר' יהושע בן לוי שלשה דברים גזרו בית דין שלמטון, והסכים הקדוש ברוך הוא מלמעלן עימהם, ואילו הן אחד בימי עזרא וכו', ואחד בימי יהושע, בשעה שנכנסו ישראל לארץ, אמ' להן יהושע והיתה העיר חרם (יהושע ו יז), ואין אתה מוצא שאמ' לו הקדוש ברוך הוא אלא מעצמו עשאו, ומנין שהסכים הקדוש ברוך הוא שנ' חטא ישראל וגם עברו את בריתי וגו' (שם /יהושע/ ז יא), מיכן שהסכים הקדוש ברוך הוא עימהן.

יח) וַרְקַבְתֶּם אֶת־שִׁמְרוֹ מִן־הַחֶרֶם כַּפֶּן תַּחֲרִימוּ וְלִקְחֶתֶם מִן־הַחֶרֶם וְשַׁמְתֶּם אֶת־מִחְנֶה יִשְׂרָאֵל לְחֶרֶם וְעִבְרֶתֶם אוֹתוֹ:

יט) וְכָל בְּסֹף וְזָהָב וְכָלִי נְחֹשֶׁת וּבְרָזֶל קָדָשׁ הוּא לִיקוּק⁸⁵ אוֹצֵר יְקוּק יָבֹא:
 כ) וַיֵּרַע הָעָם וַיִּתְקַעוּ בַּשִּׁפְרוֹת⁸⁶ וַיְהִי כַשְׁמַע הָעָם אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיִּרְעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְדוּלָּה וַתִּפֹּל הַחוּמָּה תַּחְתֵּיהָ⁸⁷ וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה אִישׁ נִגְדּוֹ וַיִּלְכְּדוּ אֶת־הָעִיר:
 כא) וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בְּעִיר מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה מִנְּעַר וְעַד־זָקֵן וְעַד־שׂוֹר וְשֵׁה וַחֲמוֹר לְפִי־חֶרֶב⁸⁸:

כב) וְלִשְׁנַיִם הָאֲנָשִׁים הַמְּרַגְלִים אֶת־הָאָרֶץ אָמַר יְהוֹשֻׁעַ בָּאוּ בֵּית־הָאִשָּׁה הַזֹּנָה וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָּהּ בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתֶּם לָּהּ:

כג) וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים הַמְּרַגְלִים וַיֹּצִיאוּ אֶת־רָחָב וְאֶת־אֲבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ וְאֶת־אֲחִיהָ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָּהּ וְאֶת כָּל־מִשְׁפַּחֹתֶיהָ⁸⁹ הוֹצִיאוּ וַיְנַיְחֻם מַחוּץ לְמִחְנֶה יִשְׂרָאֵל:

כד) וְהָעִיר שָׁרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל־אֲשֶׁר־בָּהּ רֶקֶן הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְכָלִי הַנְּחֹשֶׁת וְהַבְּרָזֶל נָתַנוּ אוֹצֵר בֵּית־יְקוּק:

כה) וְאֶת־רָחָב הַזֹּנָה וְאֶת־בֵּית אֲבִיהָ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָּהּ הִחִיָּה יְהוֹשֻׁעַ וַתֵּשֶׁב בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי הִבִּיֵּאָה אֶת־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר־שָׁלַח יְהוֹשֻׁעַ לְרַגֵּל אֶת־יְרִיחוֹ: פ

כו) וַיֵּשְׁבַע יְהוֹשֻׁעַ בְּעַת הַהִיא לֵאמֹר⁹⁰ אַרְוֹר הָאִישׁ לְפָנַי יְקוּק אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת־הָעִיר הַזֹּאת אֶת־יְרִיחוֹ בְּבִכְרוֹ וַיִּסְדְּנָה וּבִצְעֵירוֹ יֵצֵיב דְּלָתֶיהָ⁹¹:

כז) וַיְהִי יְקוּק אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ⁹²:

⁸⁵ עי' לעיל הערה 79.

⁸⁶ עי' לעיל הערה 79.

⁸⁷ עי' במדבר רבה (פ"ו ס' טו): עשה לך שתי חצוצרות כסף שיהיו תוקעין לפניך כמלך, עשה לך משלך עשה לך לך אתה עושה ולא לאחר אתה משתמש בהן ואין אחר משתמש בהן תדע לך שהרי יהושע תלמידו של משה לא נשתמש בהן אלא בשופרות כשבא להלחם ביריחו נתכנסו ליריחו ז' אומות שנאמר (יהושע כד) ותעברו את הירדן ותבאו אל יריחו וילחמו בכם בעלי יריחו האמורי והפריזי והכנעני והחתי והגרגשי החוי והיבוסני ואתן אותם בידכם וכי שבע אומות היו בעלי יריחו אמר רבי שמואל בר נחמני יריחו נגרא של ארץ ישראל אם נכבשה יריחו מיד כל הארץ נכבשת לפיכך נתכנסו לתוכה ז' אומות מה כתיב שם (שם /יהושע/ ו) וירע העם ויתקעו בשופרות מלמד שאפילו יהושע תלמידו לא נשתמש בהם.

⁸⁸ עי' ברכות נד ע"א: תנו רבנן הרואה מעברות הים ומעברות הירדן וכו' וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום וכו' וחומת יריחו שנבלעה וחומת יריחו נבלעה. והא נפלה. שנאמר: ויהי כשמע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה, ותפל החומה תחתיה. כיון דפותיה ורומה כי הדדי נינהו, משום הכי אבלעה בלועי.

עי' ילקוט תורה (רמז תתנא): כגוים מה הכנענים מיד שנכבשה הארץ וכבשו ישראל את יריחו ותפול החומה תחתיה אף אתם טבעו בארץ שעריה.

⁸⁹ עי' במדבר רבה (פ"ד ס' א): א"ר ברכיה הכהן כעיר הנדחת עשאה והרי עיר הנדחת אסורה בהנאה שנא' (דברים יג) ושרפת באש את העיר ואת כל שללה וגו' וכה"א (יהושע ו) ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש ועד אשה מנער ועד זקן ועד שור ושה וחמור לפי חרב.

⁹⁰ עי' רות רבה (פ"ב ס' א): א"ר יהודה ברבי סימון בבוסמין היתה עסקה, לבית אשבע, שנשבעו לה המרגלים, שנאמר (שם /יהושע ב/) ועתה השבעו נא לי בה', ויוקים, שקיימו לה השבועה, הה"ד (שם /יהושע/ ו) ויבואו הנערים המרגלים, ומה תלמוד לומר ואת כל משפחותיה הוציאו, תני רשב"י שאפי' היתה משפחתה מאתים אנשים והלכו ונדבקו במאתים משפחות אחרות כולן ניצולות בזכותה, ואת כל משפחתה לא נאמר אלא ואת כל משפחותיה.

⁹¹ עי' לעיל הערה 84.

עי' שבועות לו ע"א: תנא: ארור בו נידוי, בו קללה, בו שבועה וגו'. בו שבועה, דכתיב: וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' וגו'.

⁹² עי' ספרי ראה (ס' צה): ובנה את העיר הזאת את יריחו, וכי אין אנו יודעים שיריחו שמה אלא שלא יבנו אותה ויקראו שמה עיר אחרת ושלא יבנו עיר אחרת ויקראו שמה יריחו, (יהושע ו כו) בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה יכול שוגג תלמוד לומר (מ"א טז לד) כדבר ה' אשר דבר ביד יהושע בן נון אמור מעתה מזיד היה.

⁹³ עי' בראשית רבה (פ"ט ס' יא): ארבעה הם שיצא להם מוניטין בעולם, אברהם, ואעשך לגוי גדול יצא לו מוניטין, ומהו מוניטין שלו זקן וזקנה מיכן בחור ובתולה מיכן, יהושע (יהושע ו) ויהי

פרק ז

- (א) וַיִּמְעְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַל בְּחֶרֶם⁹³ וַיִּקַּח עִכְבָּן בֶּן־כְּרִמְיָ בֶן־זַבְדִּי בֶן־זֶרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה⁹⁴ מִן־הַחֵרֶם וַיַּחַרְאֵף יָקוֹק בֶּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
- (ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אַנְשִׁים מִיְרִיחוֹ הָעִי אֲשֶׁר עִם־בַּיִת אֲזוּן מִקְדָּם לְבַיַת־אֵל⁹⁵ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֵאמֹר עָלוּ וְרַגְלוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּרְגְּלוּ אֶת־הָעִי:
- (ג) וַיָּשָׁבוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲלֵי־עַל כָּל־הָעָם כָּאֲלָפִים אִישׁ אִשׁ אוֹ כַּשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ יַעֲלוּ וַיָּכּוּ אֶת־הָעִי אֶל־תִּינַע־שָׂמָה אֶת־כָּל־הָעָם כִּי מָעַט הָמָּה:
- (ד) וַיַּעֲלוּ מִן־הָעָם שְׁמָה כַּשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּנָּסוּ לִפְנֵי אַנְשֵׁי הָעִי:
- (ה) וַיָּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעִי כַּשְּׁלֹשֶׁת וּשְׁשָׁה אִישׁ⁹⁶ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד־הַשְּׂבָרִים⁹⁷ וַיָּכּוּם בַּמִּזְרָד וַיִּמָּסוּ⁹⁸ לְבַב־הָעָם וַיְהִי לְמַיִם⁹⁹:

ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ יצא לו מוניטין בעולם מהו שור מיכן וראם מיכן ע"ש (דברים לג) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו, וכו' דודו וכו' מרדכי. עי' ויקרא רבה (שמיני פ"א): כל והיה שמחה וכו' והי י"י את יהושע והי שמעו בכל הארץ (יהושע ו, כז), אמר להן אף היא אינה שמחה, שבו ביום נהרג יאיר ששקול כרובה שלסנהדרין, הה"ד ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש (שם ז, ה). שלשים וששה אין כת' כאן, אלא כשלשים וששה איש, אמ' ר' יודן בר מנשה זה יאיר ששקול כרובה שלסנהדרין.

⁹³ עי' ספרי נשא (סי' ב): למעול מעל, אין מעילה בכל מקום אלא שיקור וכן הוא אומר וימעלו באלהי אבותיהם (ד"ה = דברי הימים = א' ה כה) ואומר וימעלו בני ישראל מעל בחרם (יהושע ז א). עי' מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (יתרו פ"ט פסוק ו): וגוי, מלמד שהן כגוף אחד ונפש אחת וכן הוא אומר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. חטא אחד מהן כולן נענשין שנ' הלא עכן בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל ישראל היה קצף והוא איש אחד לא גוע בעונו (יהו' כב כ) לקה אחד מהן כולן מרגישיין.

עי' פרקי דרבי אליעזר (פ"ז): החרם הוא דבר קשה וכבד, בא וראה כח החרם כמה הוא גדול שיהושע בן נון החרים יריחו ואת כל אשר בה שרף באש ועכן בן זרח בן כרמי ראה את התרפים ואת הכסף שהיו מקריבים לפניו ואת האדרת שהיתה פרושה לפניו ולשון הזהב אחד בפיו וחמד אותן בלבו והלך ולקחם וטמנם בתוך אהלו ועל מעט אשר מעל מתו שלשים ושש אנשים צדיקים, שנ' ויכו מהם אנשי העי וכו', והלך יהושע וקרע בגדיו ונפל על פניו ארצה לפני ארון ה' ובקש תשובה ונרצה לו ה"ב"ה ואמ' לו, יהושע דע כי מעל ישראל בחרם, שנ' חטא ישראל וגם עברו את בריתי, ראה יהושע בשנים עשר אבנים של כהן גדול שהם כנגד שנים עשר שבטים וכל שבט ושבט שהיה עושה דבר עבירה לא היתה מגיה אורה וידע ששבט יהודה מעל בחרם והפיל גורלות ונלכד עכן בן כרמי שנ' וילכד עכן בן כרמי, ולקח יהושע את עכן בן כרמי ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנוותיו ואת כל אשר לו והעלם לעמק עכור וסקלם ושרפם שם, והלא כתיב לא יומתו אבות על בנים ובנים על אבות, אם כן הבנים והבנות של עכן מה חטאו שהעלם לעמק עכור וסקלם ושרפם שם, היה לו לסקול ולשרוף עכן לבדו שמעל בחרם, אלא על שידעו בדבר ולא הגידו סקלם ושרפם גם הם, ולמה שרפם על שמתו עליו ששה ושלשים צדיקים, שנ' ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש, ועל שנתן הודאה לפני ה"ב"ה יש לו חלק לעה"ב, שנ' יעכרך ה' ביום הזה, ביום הזה אתה עכור ואין אתה עכור לעתיד לבא.

⁹⁴ עי' שמ"ר (פמ"ח סי' א): עכן בן כרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה גנאי לו גנאי לאביו ולמשפחתו גנאי לשבט שיצא ממנו.

⁹⁵ עי' ירושלמי (שבת פ"ט ה"א): רבי תנחומא בשם רב הונא [יהושע ז ב] העי אשר עם בית און מקדם לבית אל. מקדם היו קורין אותו בית אל ועכשיו קורין אותו בית און.

⁹⁶ עי' ב"ב קכ"ב ע"ב: יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בימי יעקב, ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ, שנאמר: ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש, ותניא: שלשים וששה ממש, דברי ר' יהודה; אמר לו רבי נחמיה: וכי נאמר שלשים וששה. והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה. אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כרובה של סנהדרין.

⁹⁷ עי' אוצר המדרשים (דרש לפטירת משה רע"ה עמוד 372): הם מעלות אשר עושים סביבות העיר.

⁹⁸ לשון שבירה (ילוקט איכה רמז תתרו).

⁹⁹ עי' לעיל הערה 92.

- (ו) וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שְׂמֹלֹתָיו¹⁰⁰ וַיַּפֵּל עַל-פָּנָיו¹⁰¹ אֶרְצָה לְפָנָי אֲרוֹן יְקוֹק עַד-הָעֶרֶב הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עִפּוֹר עַל-רֹאשָׁם¹⁰²;
- (ז) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהֵהוּ אֲדָנָי יְקוֹק לְמַה הֵעֲבַרְתָּ הַעֲבִיר אֶת-הָעָם הַזֶּה אֶת-הַיַּרְדֵּן¹⁰³ לְתַת אֲתָנוּ בְיַד הָאֹמְרֵי לְהֶאֱבִידֵנוּ וְלוֹ הוֹאֲלָנוּ וַיֵּשֶׁב בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן;
- (ח) בֵּי אֲדָנָי מַה אָמַר אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִפְךָ יִשְׂרָאֵל עָרְף לְפָנָי אִיבִי¹⁰⁴;
- (ט) וַיִּשְׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכָל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וַנִּסְבּוּ עֲלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת-שְׁמֵנוּ מִן-הָאָרֶץ וּמַה-תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל¹⁰⁵: ם
- (י) וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֶל-יְהוֹשֻׁעַ קָם לְךָ לְמַה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל-פָּנֶיךָ¹⁰⁶;

¹⁰⁰ עי' שמ"ר פל"ח סי' ד: בימי יהושע לא בתפלה עשיתי להם נסים שנאמר (יהושע ז) ויקרע יהושע שמלותיו, ומה אמרתי לו נטה בכידון.

¹⁰¹ עי' ירושלמי (תענית פ"ב ה"ו): ר' ינאי זעירא בשם אבהתיה כל מי שאינו כשר כיהושע שאם יפול על פניו ויאמר לו הקדוש ברוך הוא קום לך אל יפול. ובלבד יחיד על הציבור. ועי' לקמן הערה 106.

¹⁰² עי' ב"ר (פל"ט סי' טז): ויבן שם מזבח לה', אר"א ג' מזבחות בנה אחד לבשורת א"י, וא' לקנינה, וא' שלא יפלו בניו, הה"ד (יהושע ז) ויקרע יהושע שמלותיו ויפול על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב הוא זקני ישראל ויעלו עפר על ראשם, אר"א בן שמוע התחילו מזכירים זכותו של אברהם אבינו שנאמר (בראשית יח) ואנכי עפר ואפר, כלום בנה אברהם מזבח בעי אלא שלא יפלו בניו בעי, ויקרא בשם ה' מלמד שהקריא שמו של הקדוש ברוך הוא בפי כל בריה, ד"א ויקרא התחיל מגייר גרים ולהכניסם תחת כנפי השכינה, ויסע אברם הלוח ונסוע הנגבה מחקה והולך ומכוין כנגד ביהמ"ק = בית המקדש =.

עי' ב"ר (פפ"ד סי' כ): ויקרע יעקב שמלותיו, ר' פנחס בשם רבי הושעיא אמר שבטים גרמו לאביהם לקרוע והיכן נפרע להם במצרים, שנאמר (בראשית מד) ויקרעו שמלותם וגו', יוסף גרם לשבטים לקרוע, עמד בן בנו ונפרע לו, שנאמר (יהושע ז) ויקרע יהושע שמלותיו וכו'.

עי' לעיל הערה 93.

¹⁰³ עי' לעיל הערה 119.

¹⁰⁴ עי' ב"ר פצ"ח סי' ו: יהודה אתה יודוך אחיך, אחיך מודים בך אמך מודה בך אני בעצמי מודה לך, אמר רבי שמעון בן יוחאי יהיו כל אחיך נקראין על שמך אין אדם אומר ראובני אנא שמעוני אנא, אלא יהודי אנא, אמר רבי יהודה בר סימון משל למלך שהיו לו שנים עשר בנים והיה שם אחד והיה חביב עליו יותר מכולם ונתן לו חלק בפני עצמו וחלק עם אחיו, ידך בעורף אויביך, כמה נתחבט יהושע שינתן לו עורף ולא נתן לו, שנאמר (יהושע ז) בי אדוני מה אומר אחרי אשר הפך וגו', ולמי נתן לדוד (שמואל ב כב) ואויבי תתה לי עורף, למה שהיו פטיריקין שלו שכתוב בו ידך בעורף אויביך, וישתחוו לך בני אביך, הכא הוא אומר וישתחוו לך בני אביך, ולהלן הוא אומר (בראשית כז) וישתחוו לך בני אמך, אלא יצחק על ידי שלא נטל אלא אשה אחת הוא אומר וישתחוו לך בני אמך, אבל יעקב על ידי שנטל ארבעה נשים כתיב וישתחוו לך בני אביך.

¹⁰⁵ עי' ירושלמי (תענית פ"ב ה"ו): תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ב הלכה ו רבן שמעון בן לקיש בשם רבי ינאי שיתף הקדוש ברוך הוא שמו הגדול בישראל למלך שהיה לו מפתח של [דף יא עמוד א] פלמנטריא קטנה אמר המלך אם אני מניח' כמות שהיא אבידה היא אלא הרני עושה לה שלשלת שאם אבדה השלשלת תהא מוכחת עליה. כך אמר הקדוש ברוך הוא אם מניח אני את ישראל כמות שהם נבלעין הן בין העכו"ם אלא הרי אני משתף שמי הגדול בהם והן חיים מה טעמא [יהושע ז ט] וישמעו הכנעני וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שהוא משותף בנו מיד [שם י] ויאמר ה' אל יהושע קום לך קם לך ההוא דאדכרת.

¹⁰⁶ עי' תענית יד ע"ב: אמר רבי אלעזר: אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון, שנאמר ויאמר ה' אל יהושע קם לך למה זה אתה נפל על פניך, ועי' לעיל הערה 101. עי' ספרי (ואתחנן פסקא כט): כי הוא יעבר לפני העם הזה, אם עובר לפניהם עוברים ואם לאו אינם עוברים. והוא ינחיל אותם, אם מנחילים נוחלים ואם לאו אינם נוחלים וכן אתה מוצא כשהלכו לעשות מלחמה בעי נפלו מהם כשלשים ושה צדיקים שנאמר + יהושע ז ה+ ויכו מהם אנשי העי כשלשים ושה איש וירדפום, + שם / יהושע / ז + ויקרע יהושע שמלותיו ויפל על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב, + שם / יהושע / ז + ויאמר יהושע אהה ה' אלהים למה העברת העביר, + שם / יהושע / ז ח+ בי אדני מה אומר אחרי אשר הפך, + שם / יהושע / ז + ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך, לא כך אמרתי למשה רבך מתחילה אם עובר לפניהם עוברים ואם לאו אינם עוברים אם מנחילים נוחלים ואם לאו אינם נוחלים שלחתם ולא הלכת אחריהם.

(יא) חטא ישראל¹⁰⁷ וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם פחשו וגם שמו בכליהם¹⁰⁸:
 (יב) ולא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערף יפנו לפני איביהם כי היו לחרם לא אוסיף להיות עמכם אם לא תשמידו החרם מקרבכם:
 (יג) קם קדש את העם ואמרת התקדשו למחר¹⁰⁹ כי כה אמר יקוק אלהי ישראל חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני איביך עד הסירכם החרם מקרבכם:
 (יד) ונקרבתי בקרב לשבטיכם והיה השבט אשר ילכדנו יקוק יקרב למשפחות והמשפחה אשר ילכדה יקוק תקרב לבתים והבית אשר ילכדנו יקוק יקרב לגברים:
 (טו) והיה הנלכד בחרם ישרף באש¹¹⁰ אתו ואת כל אשר לו כי עבר את ברית יקוק וכי עשה נבלה בישראל¹¹¹:
 (טז) וישכם יהושע בבקר¹¹² ויקרב את ישראל לשבטיו וילכד שבט יהודה:
 (יז) ויקרב את משפחת יהודה וילכד את משפחת הזרחי ויקרב את משפחת הזרחי לגברים וילכד זבדי:
 (יח) ויקרב את ביתו לגברים וילכד עזן בן פרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה¹¹³:
 (יט) ויאמר יהושע אל עזן בני שים נא כבוד ליקוק אלהי ישראל ותן לו תודה¹¹⁴ והגד נא לי מה עשית אל תכחד מקמי:

¹⁰⁷ עי' סנהדרין יא ע"א: כתיב ויאמר ה' אל יהושע קם לך למה זה אתה נפל על פניך חטא ישראל. אמר לפניו: רבוננו של עולם, מי חטא. אמר לו: וכי דילטור אני לך. הטל גורלות. ועיי"ש מד ע,א: חטא ישראל. אמר רבי אבא בר זבדא: אף על פי שחטא ישראל הוא. אמר רבי אבא: היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיא, ואסא קרו ליה.

¹⁰⁸ עי' סנהדרין מד ע"א: חטא ישראל. אמר רבי אבא בר זבדא: אף על פי שחטא ישראל הוא. אמר רבי אבא: היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיא, ואסא קרו ליה. וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם. אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא: מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה, שנאמר חמשה גם. ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא: עכן מושך בערלתו היה, כתיב הכא וגם עברו את בריתי וכתיב התם את בריתי הפר. פשיטא. מהו דתימא: במצוה גופיה לא פקר, קא משמע לן.

עי' תנחומא (וירא סימן ו): מתחלה היה הקדוש ברוך הוא מגלה סודו ליראיו שנאמר סוד ה' ליראיו (תהלים כה) חזר ונתנו לישירים שנאמר בסוד ישרים ועדה (שם /תהלים/ קיא) חזר ונתנו לנביאים שנאמר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, חטאו ישראל בימי עכן עמד הקדוש ברוך הוא וגילה ליהושע שנאמר חטא ישראל (יהושע ז).

עי' תנחומא (וישב סימן ב): ויאמר ה' אל יהושע קום לך וגו' חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם (יהושע ז) למה כתיב כאן גם ה"פ = ה' פעמים = ללמדך שכל העובר על החרם כעובר על חמשה חומשי תורה, וכל עבירות נפרעין ממנו, וחרם נפרעין ממנו ומכל הבריות, שנא' (הושע ד) אלה וכחש וגו' על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה בחית השדה וגו'.

עי' לעיל הערה 93.

¹⁰⁹ עי' במדבר יא יח.

¹¹⁰ עי' במדבר רבה (פכ"ג סי' ו): ויאמר יהושע מה עכרתנו יערכך ה' ביום הזה ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב ויש לך חלק בו (שם /יהושע ז/) וירגמו אותו כל ישראל אבן הוא לבדו וישרפו אותם באש בממונו הכתוב מדבר שכן נאמר לו מפי הגבורה והיה הנלכד בחרם ישרף באש אותו ואת כל אשר לו א"כ מה ת"ל וירגמו אותו ואת כל אשר לו מלמד שהודה עכן שבשבת גנב והוציאם מיריחו והטמין בתוך אהלו ונסקל על חלול שבת ונשרף על שמעל בחרם.

¹¹¹ עי' סנהדרין מד ע"א: וכי עשה נבלה בישראל. אמר רבי אבא בר זבדא: מלמד שבעל עכן נערה המאורסה, כתיב הכא וכי עשה נבלה וכתוב התם כי עשתה נבלה בישראל. פשיטא. מהו דתימא: כולי האי לא פקר נפשיה, קא משמע לן.

¹¹² עי' לעיל ג א.

¹¹³ עי' לעיל הערה 93.

¹¹⁴ עי' סנהדרין דף מג ע"ב: משנה. היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות, אומרים לו: התודה, שכן דרך כל המומתין מתודין, שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מצינו בעכן, שאמר לו יהושע בני שים נא כבוד [לה] אלהי ישראל ותן לו תודה, ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי וכזאת וכזאת וגו'. ומנין שכיפר לו וידיו שנאמר ויאמר יהושע מה עכרתנו יערכך ה' ביום הזה, ביום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא.

(כ) וַיַּעַן עֶכָן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אָמְנָה אֲנֹכִי חֲטָאתִי¹¹⁵ לִיקְנוֹךְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וּכְזָאת וּכְזָאת עָשִׂיתִי¹¹⁶:

(כא) וַאֲרָאָה וְאָרָא בְשָׁלָל אֲדָרַת שְׁנַעַר¹¹⁷ אַחַת טוֹבָה וּמֵאֲתַיִם שְׁקָלִים כֶּסֶף וּלְשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וְאַחַמְדָּם¹¹⁸ וְאַקְחָם וְהֵנָּם טְמוּנִים בְּאֶרֶץ בְּתוֹךְ הָאֲהָלִי וְהַכֶּסֶף תַּחְתֵּיהֶם¹¹⁹:

ועי' ויקרא רבה (פ"ט סי' א): ד"א זובח תודה יכבדני זה עכן שזבח את יצרו בתודה (יהושע ז) ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד ויען עכן את יהושע (תהלים נ) ושם דרך שהראה לשבים את הדרך הה"ד (ד"ה = דברי הימים = א ב) ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כלם חמשה זמרי ר' יהושע בן לוי אמר זה עכן ולמה קוראו זמרי שעשה כמעשה זמרי ורבנן אמרי שנזמרו ישראל על ידו,

¹¹⁵ עי' ויקרא רבה (פ"ט סי' א): משכיל לאיתן האזרחי, הימן זה משה שנאמר (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא רבי שמואל בר נחמן אמר זה עכן ע"ש (יהושע ז) אמנה אנכי חטאתי, כלכל זה יוסף על שם ויכלכל יוסף, ודרדע זה דור המדבר שכולו דעה כולם חמשה וכי אין אנו יודעים שכולם חמשה אלא מלמד שאף עכן היה עמהן לעולם הבא וכן אמר יהושע (שם /יהושע ז/) יעכרך ה' היום הזה היום הזה אתה עכור ואין אתה עכור לע"ל = לעתיד לבוא =.

עי' במדבר רבה (פכ"ג סי' ו): כתיב (יהושע ז) ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל אמר לו עכן בשביל דבר זה שאתה אומר אני מת כיון שראה עכן כך אמר בלבו עכשיו אני נלכד בגורל איני מאמין ונחשב כזבן לפני יהושע באותה שעה אמר לו עכן למה תפיל גורלות ביני ובין בני ביתי אני אפיל הגורל בינך ובין פנחס אם לא יעלה הגורל על שניכם אף אני מאמין באותה שעה אמר יהושע בני שים נא כבוד לה' אלהי ישראל תן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני אמר ליהושע אף אתה הגד נא לי מה עשית, מיד נפל מחלוקת בישראל ועמדו שבט יהודה במריבה והרגו מישראל כתות כתות כיון שראה עכן כך אמר בלבו כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ואני ע"י נהרגו כמה אנשים מישראל אני חוטא ומחטיא מוטב אני אודה לפני הקדוש ברוך הוא ולפני יהושע ואל תבא תקלה ע"י, מה עשה עכן עמד והשמיע קולו לכל הקהל והסו כל הקהל לפניו ואמר ליהושע (יהושע ז) אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי לא זאת בלבד אלא כבר מעלתי באחרות, אמר לו יהושע ואני כך הייתי יודע שהדבר תלוי בך אלא הגד נא ואל תכחד ממני, אמר לו ואראה בשלל, אמר הסתכלתי מ"ש בתורה (דברים כ) ואכלת את שלל אויביך, אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו ואחמדם ואקחם ואל תאמר שאני עני והייתי צריך שאין בשבט עשיר ממני מיד (יהושע ז) וישלח יהושע מלאכים וירוצו האהלה והנה טמונה באהלו והכסף (טמון) תחתיה.

¹¹⁶ עי' סנהדרין מג ע"ב: ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי. אמר רב אסי אמר רבי חנינא: מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים: שנים בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר כזאת וכזאת עשיתי. רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון: חמשה, ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי. ועד השתא מאי טעמא לא איענוש. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון: לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן.

¹¹⁷ עי' בראשית רבה (פפ"ה סי' יד): ר"ה אמר פורפריא בבליא, ומה בבל עבדא הכא אלא תני ר' שמעון בן יוחאי כל מלך ושלטון שלא היה לו שולטן בארץ הוא אמר איני שוה כלום ומלך בבל אנטיקיסר שלו היה יושב ביריחו והיה זה משלח לו (לזה) כותבת וזה משלח לו (לזה) דוריות.

¹¹⁸ עי' לעיל הערה 115.

¹¹⁹ עי' סנהדרין מד ע"א: וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף. רב אמר: איצטלא דמילתא, ושמואל אמר: סרבלא דצריפא. ויציקום לפני ה'. אמר רב נחמן: בא וחבטם לפני המקום, אמר לפניו: רבוננו של עולם, על אלו תיהרג רובה של סנהדרין. דכתיב ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש ותניא: שלשים וששה ממש, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה: וכי שלשים וששה היו. והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה איש, אלא: זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין. אמר רב נחמן אמר רב: מאי דכתיב תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות, תחנונים ידבר רש זה משה, ועשיר יענה עזות זה יהושע. מאי טעמא. אילימא משום דכתיב ויציקום לפני ה'. ואמר רב נחמן: בא וחבטן לפני המקום, אטו פנחס לא עביד הכי. (דכתיב) + מסורת הש"ס: והכתיב+ ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה, ואמר רבי אלעזר: ויתפלל לא נאמר, אלא ויפלל מלמד שעשה פלילות עם קונו; בא וחבטן לפני המקום, אמר לפניו: רבוננו של עולם, על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל. דכתיב והיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף. ואלא מהכא למה העברת העביר את העם הזה את הירדן משה נמי מימר אמר: למה הרעתה לעם הזה. אלא מהכא ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן.

(כב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ מַלְאָכִים וַיִּרְצוּ הָאֱהָלָה וְהָגָה טְמוּנָה בְּאֶהָלוֹ וְהַכֶּסֶף תַּחְתֵּיהָ¹²⁰:
 (כג) וַיִּקְחוּם מִתּוֹךְ הָאֱהָל וַיְבֹאוּם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וְאֵל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲקֹם לִפְנֵי יִקְוֹק¹²¹:
 (כד) וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־עֶכָן בֶּן־זֶרַח וְאֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הָאֲדָרֶת וְאֶת־לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת־בְּנָיִי
 וְאֶת־בְּנֵיתָיו וְאֶת־שׁוֹרוֹ וְאֶת־חֲמוֹרוֹ וְאֶת־צֹאֲנוֹ וְאֶת־אֱהָלוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ¹²² וְכָל־יִשְׂרָאֵל
 עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עִמָּךְ עֶכָוֹר¹²³:
 (כה) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכָרְתֶּנוּ וְעֶכָרְךָ יִקְוֹק בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל אֲבָנִי¹²⁴
 וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בְּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בְּאֲבָנִים¹²⁵:
 (כו) וַיִּקְיֹמוּ עָלָיו גַּל־אֲבָנִים¹²⁶ גְּדוֹלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיָּשָׁב יִקְוֹק מִחֶרְוֵן אַפְּוֹ עַל־כֵּן קָרָא שְׁמֵם
 הַמָּקוֹם הַהוּא עִמָּךְ עֶכָוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה: פ

יהושע פרק ח

(א) וַיֹּאמֶר יִקְוֹק אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּירָא וְאֶל־תַּחַת¹²⁷ קַח עִמָּךְ אֵת כָּל־עַם הַמְּלָחָמָה וְקוּם עֲלֵה
 הָעֵי רָאָה וְנָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־מְלִיךְ הָעִי וְאֶת־עַמּוֹ וְאֶת־עִירוֹ וְאֶת־אֲרָצוֹ:
 (ב) וְעִשִׂיתָ לָּעִי וּלְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עִשִׂיתָ לְיִרְיָחוֹ וּלְמַלְכָּהּ רַק־שָׁלַלְתָּה וּבְהִמָּתָה תִּבְזוּ לְכֶם¹²⁸
 שִׁים־לְךָ אֶרֶב לְעִיר מֵאֲחֵרֶיהָ:
 (ג) וַיִּקָּם יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־עַם הַמְּלָחָמָה לַעֲלוֹת הָעֵי וַיִּבְחַר יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֹשִׁים אָלֶף אִישׁ גִּבּוֹרֵי הַחַיִל
 וַיִּשְׁלָחֵם לְיָלָה:
 (ד) וַיֵּצֵאוּ אֹתָם לְאֹמֶר רְאוּ אֲתֶם אֲרָבִים לְעִיר מֵאֲחֵרֵי הָעִיר אֶל־תִּרְחִיקוּ מִן־הָעִיר מֵאֹד
 וְהִייתֶם בְּלַכֶם נֹכְנִים:
 (ה) וַאֲנִי וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֶל־הָעִיר וְהָיָה כִּי־יֵצְאוּ לְקִרְאֹתֵנוּ כַּאֲשֶׁר בְּרִאשֹׁנָה
 וְנִסְגְּנוּ לִפְנֵיהֶם:
 (ו) וַיֵּצְאוּ אַחֲרֵינוּ עַד הַתִּיקְנוּ אוֹתָם מִן־הָעִיר כִּי יֹאמְרוּ נָסִים לִפְנֵינוּ כַּאֲשֶׁר בְּרִאשֹׁנָה וְנִסְנוּ
 לִפְנֵיהֶם:
 (ז) וְאֹתָם תִּקְמוּ מֵהָאוֹרֵב וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָעִיר וְנִתְּנָה יִקְוֹק אֶלְהֵיכֶם בְּיַדְכֶם:
 (ח) וְהָיָה כִּתְּפֹשְׁכֶם אֶת־הָעִיר תִּצִּיתוּ אֶת־הָעִיר בְּאֵשׁ כְּדַבַּר יִקְוֹק תַּעֲשׂוּ רְאוּ צִוִּיתִי אֶתְכֶם:

¹²⁰ עי' במדבר רבה (פכ"ג סי' ו): מפני מה שלח יהושע כדי שלא יגנבו אותם שבט יהודה ולא יוסיפו במחלוקת לפיכך שלח יהושע מהרה וביאום אל יהושע ואל כל ב"י ויציקום לפני ה' מהו ויציקום שחבטן לפני המקום ואמר יהושע לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע בשביל אלו כעסת על בניך הרי הם נתונים לפניך מיד ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנותיו כדי לרדותן, ואת שורו ואת חמורו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו לשריפה, וכל ישראל עמו לראות בדינו כדי שלא יהיו רגילים לעשות, ויעלו אותם עמק עכור ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב ויש לך חלק בו.

¹²¹ עי' לעיל הערה 119, וכן הערה 120.
¹²² עי' סנהדרין מד ע"א: אמר ליה ריש גלותא לרב הונא: כתיב ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנותיו ואת שורו ואת חמורו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו. אם הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו. אמר ליה: וליטעמך, אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו. דכתיב וכל ישראל עמו. אלא לרדותן, הכי נמי כדי לרדותן. ושרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים בתרתי. אמר רבינא: הראוי לשריפה לשריפה, הראוי לסקילה לסקילה.

¹²³ עי' לעיל הערה 93, והערה 120.
¹²⁴ עי' לעיל הערה 110, וכן הערה 114 והערה 120.

¹²⁵ עי' לעיל הערה 122.

¹²⁶ עי' מ"ק טו ע"א: מנודה שמת בית דין סוקלין את ארונו, רבי יהודה אומר: לא שיעמידו עליו גל אבנים כגלו של עכן, אלא: בית דין שולחין ומניחין אבן גדולה על ארונו. ועי' לקמן ח כט, וכן שמואל ב' יח יז.

¹²⁷ עי' דברים א כא.

¹²⁸ עי' סנהדרין מד ע"א: כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה. אם כן מה תלמוד לומר קום לך: אמר ליה: אתה גרמת להם [בזה שאסרת עליהם מלקחת השלל]. והיינו דקאמר ליה בעי: ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה וגו'.

(ט) וישלחם יהושע וילכו אל המארב וישבו בין בית-אל ובין העי¹²⁹ מים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם¹³⁰:
 (י) וישכם יהושע בבקר¹³¹ ויפקד את-העם ויעל הוא וקני ישראל לפני העם העי:
 (יא) וכל-העם המלחמה אשר אתו עלו וישו ויבאו גגד העיר ויחנו מצפון לעי והגי בניו ביניו ובין-העי:
 (יב) ויקח כחמשת אלפים איש וישם אותם ארב בין בית-אל ובין העי מים לעיר:
 (יג) וישמו העם את-כל-המחנה אשר מצפון לעיר ואת-עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק¹³²:
 (יד) ויהי בראות מלך-העי וימהרו וישכימו ויצאו אנשי-העיר לקראת-ישראל למלחמה הוא וכל-עמו למועד לפני הערבה והוא לא ידע כי-ארב לו מאחרי העיר:
 (טו) וינגעו יהושע וכל-ישראל לפניהם וינסו דרך המדבר:
 (טז) ויזעקו כל-העם אשר בעיר¹³³ בעי לדרך אחריהם וירדפו אחרי יהושע וינתקו מן-העיר:
 (יז) וכל-נשאר איש בעי¹³⁴ ובית אל אשר לא-יצאו אחרי ישראל ויעזבו את-העיר פתוחה וירדפו אחרי ישראל: פ
 (יח) ויאמר יקנץ אל-יהושע נטה בכידון אשר-בידך אל-העי כי בידך אתנגנה ויש יהושע בכידון אשר-בידו אל-העיר¹³⁵:
 (יט) והארב קם מהרה ממקומו וירוצו בנמות ידו ויבאו העיר וילכדוה וימהרו ויציתו את-העיר באש:
 (כ) ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עלה עשן העיר השמימה ולא-היה בהם ידיים לנום הנה והנה והעם הגם המדבר נהפך אל-הרוך:
 (כא) ויהושע וכל-ישראל ראו כי-לכד הארב את-העיר וכי עלה עשן העיר וישבו ויכו את-אנשי העי:
 (כב) ואלה יצאו מן-העיר לקראתם ויהיו לישראל בתוך אלה מזה ואלה מזה ויכו אותם עד-בלתי השאיר-לו שריד ופליט¹³⁶:
 (כג) ואת-מלך העי תפשו חי ויקרבו אתו אל-יהושע:
 (כד) ויהי ככלות ישראל להרג את-כל-ישיבי העי בשדה במדבר אשר רדפום בו ויפלו כלם לפי-חרב עד-תמם וישבו כל-ישראל העי ויכו אתה לפי-חרב:
 (כה) ויהי כל-הנפלים ביום ההוא מאיש ועד-אשה שנים עשר אלף כל אנשי העי:

¹²⁹ עי' בראשית יג ג.

¹³⁰ עי' לעיל הערה 75.

¹³¹ עי' לעיל ג א.

¹³² עי' לעיל הערה 75.

¹³³ עי' בתי מדרשות חלק ב (מדרש חסרות ויתרות פרשת תבא אות קכד): ויזעקו כל העם אשר בעיר כתיב ללמדך שכל פרזותיה וסביבותיה יצאו.

¹³⁴ עי' שיר השירים רבה (פ"ד סי' ג): מהררי נמרים, אלו הכנעניים, ומה הנמר הזה חצוף, כך הכנעניים חצופים הה"ד (יהושע ח') ולא נשאר איש בעי וגו'.

¹³⁵ עי' אוצר מדרשים (אייזנשטיין חסר ויתר עמוד 200): כל יהושע חסר ו"ו האחרון חוץ מג' מליאים: ואת יהושוע צויתי (דברים ג' כ"א) למה מלא? אלא באותה שעה נתעטר יהושע בשש עטרות הנוי והכח והעושר והחכמה והנשיאות והנבואה. הנוי דכתיב ונתת מהודך עליו (במדבר כ"ז כ'), והכח דכתיב נטה בכידון אשר בידך וגו' כי לך אתננה (יהושע ח' י"ח), והעושר מבזת סיחון ועוג דכתיב וכל הבהמה ושלל הערים בזזנו לנו (דברים ג' ו'), והחכמה דכתיב ויהושע וגו' מלא רוח חכמה (שם /דברים/ ל"ד ט'), הנבואה דכתיב כי עמך ה' אלהיך וגו' (יהושע א' ט'), הנשיאות דכתיב ויעבדו את ה' כל ימי יהושע (שופטים ב' ז'). ועוד ב' מלאים: אשר האריכו ימים אחרי יהושע (יהושע כ"ד ל"א), ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע (שופטים ב' ז'), לפי שעבד להקב"ה בלב שלם. ועי' לעיל הערה 100.

¹³⁶ עי' דברים ג ג.

(כו) ויהושע לא השיב ידו אשר נטה בכידון עד אשר החרים את כל־ישבי העי:
 (כז) רק הבהמה ושלל העיר ההיא בָּזְזוּ לָהֶם יִשְׂרָאֵל כְּדָבָר יְקֹוֹק אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ:
 (כח) וישָׂרַף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעֵי וַיְשִׁימָהּ תַּל־עוֹלָם¹³⁷ שְׁמָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
 (כט) וְאֶת־מֶלֶךְ הָעֵי תָלָה עַל־הָעֵץ עַד־עַת הָעָרֶב וּבָבֹא הַשָּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיְרִידוּ אֶת־
 נַבְלָתוֹ מִן־הָעֵץ¹³⁸ וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ אֶל־פֶּתַח שַׁעַר הָעֵיר וַיִּקְיֻמוּ עָלָיו גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה¹³⁹: פ

(ל) אִזּוּ יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַיְקוֹק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבֵל¹⁴⁰:
 (לא) כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עַבְד־יְקוֹק אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכַתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ אֲבָנִים
 שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא־הֵנִיף עֲלֵיהֶן בְּרִזָּל¹⁴¹ וַיַּעַלּוּ עָלָיו עֹלוֹת לַיְקוֹק וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים:
 (לב) וַיִּכְתֹּב־שָׁם עַל־הָאֲבָנִים אֶת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 (לג) וְכָל־יִשְׂרָאֵל וּזְקָנָיו וְשֹׁטְרֵיָם וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאֲרוֹן¹⁴² נִגְדְּ הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם
 נִשְׁאָוּ אַרְוֹן בְּרִית־יְקוֹק בְּגֵר כַּאֲזָרַח חֲצִיו אֶל־מֹלֶה הַר־גְּרִזִּים וְהַחֲצִיו אֶל־מֹלֶה הַר־עֵיבֵל כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה מֹשֶׁה עַבְד־יְקוֹק לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרֵאשִׁינָה:
 (לד) וְאַחֲרָיֶן כָּן קָרָא אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכָל־הַכְּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה:
 (לה) לֹא־הָיָה דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נִגְדְּ כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְהַנְּשִׂיִם
 וְהַטָּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם: פ

יהושע פרק ט

(א) וַיְהִי כַשְׁמַע כָּל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן¹⁴³ בְּהַר וּבַשְּׂפֵלָה וּבְכָל־חוֹף הַיַּם הַגָּדוֹל אֶל־
 מֹלֶה הַלְּבָנוֹן הַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי הַכְּנַעֲנִי הַפְּרָזִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי:
 (ב) וַיִּתְקַבְּצוּ יַחְדָּו לְהִלָּחֵם עִם־יְהוֹשֻׁעַ וְעִם־יִשְׂרָאֵל פֶּה אַחֶר¹⁴⁴: פ

¹³⁷ עי' דברים יג ז.

¹³⁸ עי' דברים כא כב.

¹³⁹ עי' לעיל ז כו.

¹⁴⁰ עי' סנהדרין צא ע"ב: אז יבנה יהושע מזבח לה', בנה לא נאמר, אלא יבנה - מכאן לתחיית המתים מן התורה. ועי' לעיל הערה 5.

¹⁴¹ עי' במדבר רבה (פ"ד סי' א): אם בא אדם לומר למה בנה מזבח בהר עיבל כמה דתימא (יהושע ח) אז יבנה יהושע מזבח לה' אלהי ישראל בהר עיבל והלא המשכן היה שם וכתוב בתורה איש איש מבית ישראל אשר ישחט וגו' אמר האלהים אני הוא שאמרתי לו שנא' (דברים כז) ובנית שם מזבח לה' אלהיך מזבח אבנים וגו' וכן הוא אומר כאשר צוה משה עבד ה' את בני ישראל ככתוב בספר תורת משה (שם/דברים כ"ז) מזבח אבנים שלמות אשר לא תניף עליהם ברזל והעלית עליו עולות וגו'.

¹⁴² עי' סוטה לב ע"א: ברכות וקללות כיצד? כיון שעברו ישראל את הירדן, ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה, שנאמר: הלא המה בעבר הירדן וגו', ולהלן הוא אומר: ויעברו אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה, מה אלון מורה האמור להלן - שכם, אף אלון מורה האמור כאן - שכם. ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים והארון עומדים למטה באמצע, הכהנים מקיפין את הארון והלוים את הכהנים וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר: וכל ישראל וזקניו ושוטריהם ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון וגו'. הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה: ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן, הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, ואלו ואלו עונין אמן, עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר: באר היטב, ונטלו את ולנו במקומן. עי' שמות רבה (פ"ג סי' ח): לך ואספת את זקני ישראל, לעולם זקנים מעמידים את ישראל, וכה"א (יהושע ח) וכל ישראל וזקניו ושוטריהם ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון, אימתי ישראל עומדים כשיש להם זקנים.

¹⁴³ עי' ילקוט תורה (רמז תתקמב): מנין שלא עשה המקום נסים וגבורות לאבותינו על הים ועל הירדן ועל נחלי ארנון אלא בשביל לקדש שמו בעולם, שנאמר ויהי כשמוע כל המלכים אשר בעבר הירדן וגו',

¹⁴⁴ עי' מכילתא דרבי ישמעאל (בשלח - מסכתא דשירה פרשה ט): בגדול זרועך כיון שעברו ישראל את הירדן נתקבצו כל מלכי כנען ובאו ונלחמו עם ישראל שנא' ויהי כשמוע יבין מלך חצור וגו' ואל

(ג) וַיִּשְׁבִּי גִבְעוֹן שָׁמְעוּ אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וְלָעִי:
 (ד) וַיַּעֲשׂוּ גַם־הַמֶּלֶךְ בְּעַרְמָה¹⁴⁵ וַיִּלְכְּדוּ וַיִּצְטִירוּ וַיִּקְהֹוּ שְׁקִים בָּלַיִם לְחַמּוֹרֵיהֶם וּנְאֻדוֹת לִין בָּלַיִם
 וּמִבְּקָעִים וּמִצַּרְרִים:
 (ה) וַנְּעַלּוֹת בָּלוֹת וּמִטְלָאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וּשְׁלֵמוֹת בָּלוֹת עֲלֵיהֶם וְכֹל לֶחֶם צִידָם יָבֵשׁ הָיָה
 נִקְרָא:
 (ו) וַיִּלְכְּדוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגָּלְגָל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְאֶל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאנוּ
 וְעַתָּה בְּרַתּוּ־לָנוּ בְרִית:
 (ז) וַיֹּאמְרוּ וַיֹּאמֶר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַחַיִּי¹⁴⁶ אוֹלֵי בְּקֶרְבִי אַתָּה יוֹשֵׁב וְאִיךָ אַכְרֹת־
 לָךְ בְּרִית¹⁴⁷:
 (ח) וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲבָדֶיךָ אֲנַחְנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ מִי אַתֶּם וּמֵאִן תָּבֹאוּ:
 (ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה מָאֹד בָּאוּ עֲבָדֶיךָ לְשֵׁם יְקֹוֹק אֱלֹהֶיךָ כִּי־שָׁמַעְנוּ שָׁמְעוּ וְאַתָּה
 כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה בְּמִצְרַיִם:
 (י) וְאַתָּן כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לְשֵׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הִירְדֵן לְסִיחֹן מֶלֶךְ חַשְׁבּוֹן וְלָעֹג
 מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן אֲשֶׁר בְּעִשְׁתָּרוֹת¹⁴⁸:
 (יא) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זְקִינֵינוּ וְכָל־יִשְׁבֵי אֶרֶץ־נֹגֵד¹⁴⁹ לֵאמֹר קָחוּ בְיַדְכֶם צִידָה לְדָרֶךְ וּלְכוּ
 לְקַרְאֲתֶם וְאִמְרַתֶם אֲלֵיהֶם עֲבָדֵיכֶם אֲנַחְנוּ וְעַתָּה בְּרַתּוּ־לָנוּ בְרִית:
 (יב) זֶהוּ לְחַמְנוּ הֵם הַצְּטִי־נֹ¹⁵⁰ אֶתוֹ מִבְּתֵינוּ בְּיוֹם צִאתָנוּ לְלַכְתָּ אֲלֵיכֶם וְעַתָּה הִנֵּה יָבֵשׁ
 וְהָיָה נִקְרָא:

המלכים אשר מצפון וגו' ויצאו הם וכל מחניהם וגו' ויועדו כל המלכים האלה (יהושע יא א - ה).
 ואומר ויתקבצו יחדו להלחם עם יהושע ועם ישראל פה אחד (שם ט ב) באותה שעה התפלל יהושע
 ודממו כולן כאבן לכך נאמר ידמו כאבן.

ע'י תנחומא (נח ס' כד): בשלשה מקומות חלקו באי עולם על הקדוש ברוך הוא, אחד בימי יהושע,
 שנאמר (ויקבצו) [ויתקבצו] יחדו להלחם עם יהושע [ועם ישראל פה אחד] (יהושע ט ב), מהו יחדו
 שחלקו על הקדוש ברוך הוא. ואחד בימי גוג ומגוג, שנאמר יתיצבו מלכי ארץ וגו' (תהלים ב ב).
 וכאן, שנאמר ויהי כל הארץ [שפה אחת ודברים אחדים].

¹⁴⁵ ע'י תנחומא (נצבים ס' ב): מחוטב עציך אמר רבי יצחק בן טבלי מלמד שבאו הגבעונים אצל
 יהושע בן נון וקבלן שנאמר (יהושע ט) ויעשו גם המה בערמה וגו' מהו גם המה ללמדך שבאו אצל
 משה ולא קבלן.

¹⁴⁶ ע'י ירושלמי קידושין (פ"ד ה"א): הבא על הנתינה לא יהא לה קנס והתנינן הבא על הנתינה יש
 לה קנס. אמר ר' אלעזר אירן כנחש. שנאמר [יהושע ט כג] ועתה ארורים אתם. וכתוב [שם ז] ויאמר
 איש ישראל אל החוי. וכי חוי היו אלא שעשו מעשה חיוי. [המשך במב"ר פ"ג ס' ד {}]: מעשה נחש
 הנחש אמר יודע אני שאמר להם הקדוש ברוך הוא (בראשית ב) כי ביום אכלך ממנו מות תמות אלא
 הריני הולך ומרמה בהם והם אוכלין ונענשים ואני יורש את הארץ לעצמי כך עשו הגבעונים אמרו
 יודעים אנו שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל כי החרם תחרימם החתי והאמרי וגו' (דברים ז) לא
 תכרות להם ברית וגו' אלא הרי אנו הולכין ומרמין בהם והם כורתים אתנו ברית מה נפשך יהרגו
 אותנו יעברו על השבועה יקיימו אותנו עוברים על הגזירה בין כך ובין כך נענשים ואנו יורשין את
 הארץ לעצמנו לפיכך כשראה יהושע כן אמר להם (יהושע ט) למה רמיתם אותנו וגו' אמר להם
 יהושע אתם עשיתם מעשה נחש לפיכך תטלו שכרו של נחש א"ר אלעזר ארן כנחש דכתיב (שם
 /יהושע ט') ועתה ארורים אתם כשם שכתוב בנחש (בראשית ג) ארור אתה מכל הבהמה, מהו ובני
 ישראל נשבעו להם אמר דוד בעת שבני ישראל נשבעו להם תלוי הדבר בי שאם אחפוץ לרחקן
 ולקרבת הרשות בידי הריני מרחקן ומנין שתלוי הדבר בדוד דכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע ביום
 ההוא חוטבי עצים ושואבי מים וגו'.

¹⁴⁷ ע'י מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (משפטים פרק כג פסוק לב): לא תכרת להם ולאליהם
 ברית הרי זו אזהרה שלא לכרות ברית לשבעה עממין וכן יהושע אומר אולי בקרבי אתה יושב ואיך
 אכרות לך ברית (יהושע ט ז) מהוא אומר בסוף ועתה ארורים הם (שם כג).

¹⁴⁸ ע'י דברים א ד.

¹⁴⁹ ע'י בראשית רבה (פרשת וירא פרשה מט): אמר ר' יוחנן כל צדיקים שנאמ' בסדם צדיקם כת',
 היא דעתיה דר' יוחנן דאמר ר' יוחנן ויאמרו אלינו זקנינו וכל ישרי ארצינו (יהושע ט יא) זקנינו כת'
 זקני אשמה היו סבין דקלון.

¹⁵⁰ ע'י הערה 152.

(יג) וְאֵלֶּה נֹאדוֹת הַיַּיִן אֲשֶׁר מָלֵאנוּ חֲדָשִׁים וְהִנֵּה הִתְבַּקְּעוּ וְאֵלֶּה שְׁלֹמוֹתֵינוּ וְנִעְלִינוּ כְּלוֹ מֶרֶב הַדֶּרֶךְ מְאֹד:
 (יד) וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצִּידָם וְאֶת־פִּי יִקְוֶה לֹא שְׁאֵלוּ¹⁵¹:
 (טו) וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם¹⁵² וַיִּכְרַת לָהֶם בְּרִית לְחַיּוֹתָם וַיִּשָּׁבְעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה:
 (טז) וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַחֲרַי אֲשֶׁר־כָּרְתוּ לָהֶם בְּרִית וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־קָרְבִים הֵם אֵלָיו וּבְקִרְבּוֹ הֵם יֹשְׁבִים:
 (יז) וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵיהֶם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְעָרֵיהֶם גְּבֻעוֹן וְהַכְּפִירָה וּבְאֵרוֹת וּקְרִית יַעֲרִים¹⁵³:
 (יח) וְלֹא הָבוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה כִּיִּקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל¹⁵⁴ וַיִּלְנוּ כָּל־הָעֵדָה עַל־הַנְּשִׂאִים:
 (יט) וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַנְּשִׂאִים אֶל־כָּל־הָעֵדָה אֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם כִּיִּקְוֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא נוֹכַל לְנַגֵּעַ בָּהֶם:
 (כ) זֹאת נַעֲשֶׂה לָהֶם וְהַחִיָּה אוֹתָם וְלֹא־יְהִיָּה עָלֵינוּ קֶּצֶף עַל־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם:
 (כא) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂאִים יְחִיו וַיְהִיו חֲטָבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לְכָל־הָעֵדָה כְּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ לָהֶם הַנְּשִׂאִים¹⁵⁵:
 (כב) וַיִּקְרָא לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לָמָּה רַמִּיתֶם אֹתָנוּ¹⁵⁶ לֵאמֹר רַחוּמִים אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאִתְּם בְּקִרְבָּנוּ יֹשְׁבִים:
 (כג) וְעַתָּה אֲרוּרִים אַתֶּם וְלֹא־יִכְרַת מִכֶּם עֶבֶד וְחֲטָבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לְבַיִת אֱלֹהֵי¹⁵⁷:

¹⁵¹ עי' הערה 152.

¹⁵² עי' מסכת כלה רבתי (פרק ד הלכה יד): אם הרעות מעט, יהי בעיניך הרבה. מנא לן, מגבעונים, מתקיף לה רבא, אטו מגבעונים ילפינן, לא ידעינן, אמר ליה רב אחא ומאי טעמא לא ילפינן מניה, ואינהו לא איתהלו בישראל, והא כתיב ויצטיירו, וכתיב הצטיידנו אותן, שנטלו עמהם צדה, ואמרו אלו שצדנו בארצנו, והרי נצטייד מרוב הדרך, כיון דאמרו להו לישראל וידעו, מאי ועתה הננו בידך, מיד ויעש להם יהושע שלום, וכתיב ויקחו האנשים מצידם, אמר הקדוש ברוך הוא, גרגרני בני גרגרני, דרחמי מידי דגרגרנותא, אבהתיכו נמי הכי הווי, זכרנו את הדגה, מיהו כוליה אוכליה לפומא קא הדר, פומי לא מדכריתו, ואת פי י"י לא שאלו, וקרא לך ואכלת מזבחן, ואף יהושע מה נענש, אמר הקדוש ברוך הוא בשביל שנתחננו לפניך, ועתה הננו בידך כטוב וכישר בעיניך לעשות לנו עשה, הא אנא מפיק לך ברא דצווח להו לישראל כהדין סדרא, ועתה, הנני בידכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם, וירמיה מרחב קא אתי.

ועי' דברים רבה (פ"ה ס' יד): יד מי קיים הפרשה הזאת יהושע בן נון א"ר שמואל בר נחמן מה עשה יהושע היה פורש דאטגמא בכל מקום שהיה הולך לכבוש והיה כתוב בה מי שמבקש לילך ילך לו ומי שמבקש לעשות שלום יעשה ומי שיבקש לעשות מלחמה יעשה, מה עשה הגרגשי פנה והלך לו מלפניהו ונתן לו הקדוש ברוך הוא ארץ יפה כארצו זו אפריקי, הגבעונים שהשלימו עשה להם יהושע שלום אבל ל' ואחד מלכים שבאו להלחם עמו הפילם הקדוש ברוך הוא בידו מניין שנא' (דברים ג) ונכהו עד בלתי השאיר לו שריד.

¹⁵³ עי' במדבר רבה (פ"ד ס' כ): הגבעה וקרית יערים בבת אחת היו יושבים ששם היו יושבין הגבעונים שנאמר (יהושע ט) ויסעו בני ישראל ויבאו אל עריהם ביום השלישי ועריהם גבעון והכפירה ובארות וקרית יערים ונפלה קרית יערים בחלק יהודה שכן הוא מונה בחלק נחלתו (שם /יהושע/ טו) קרית בעל היא קרית יערים והיא היתה גבול בין יהודה ובנימין שכן הוא אומר בגבול ארץ בנימין (שם /יהושע/ יח) והיו תוצאותיו אל קרית בעל היא קרית יערים עיר בני יהודה וגו' אבל הגבעה ששם היה הארון היה בגבול בנימין שכן כתיב בערי בנימין (שם /יהושע /יח/) גבעון והרמה ובארות והמצפה והכפירה והמצה ולכך באו בתחלה עד קרית יערים שהיא גבול בין יהודה לבנימין ואחר הלכו לגבעון.

¹⁵⁴ עי' כתובות (עד ע"ב): המוציא את אשתו משום נדר - לא יחזיר, משום שם רע - לא יחזיר; רבי יהודה אומר: כל נדר שידעו בו רבים - לא יחזיר, לא ידעו בו רבים - יחזיר וכו', מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב: ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה.

¹⁵⁵ עי' לקמן כז.

¹⁵⁶ עי' לעיל הערה 146.

¹⁵⁷ עי' לעיל הערה 146.

(כד) וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי הִגֵּד הַגְּדָה לָעֶבְרִיָּה אֵת אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוֹק אֱלֹהֵיָהּ אֶת־מֹשֶׁה עֲבֹדוּ לַתֵּת לָכֶם אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְלֹא־שָׁמִיד אֶת־כָּל־יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וַיֵּרָא מְאֹד לְנַפְשֵׁינוּ מִפְּנֵיכֶם וַנַּעֲשֶׂה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה:
 (כה) וַעֲתָה הִנְנוּ בְיַדְךָ כְּטוֹב וּכְיִשְׁרָאֵל בְּעֵינֶיךָ לַעֲשׂוֹת לָנוּ עֲשֵׂה:
 (כו) וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּכֹן וַיַּצֵּל אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָרְגוּם:
 (כז) וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא הַטְּבִי עֲצִים וְשֹׂאבֵי מַיִם¹⁵⁹ לַעֲדָה וּלְמִזְבֵּחַ יְקֹוֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר¹⁶⁰: פ

יהושע פרק י

(א) וַיְהִי כַשְּׁמַע אֲדֹנָי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם¹⁶¹ כִּי־לָכַד יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעִי וַיַּחְרִימָהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ בְּיַד עֲשָׂה לָעִי וּלְמַלְכָּהּ וְכִי הַשְׁלִימוּ יִשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְּקִרְבָּם:
 (ב) וַיֵּרְאוּ מְאֹד כִּי עִיר גְּדוֹלָה גִבְעוֹן בְּאַחַת עָרֵי הַמַּמְלָכָה וְכִי הִיא גְּדוֹלָה מִן־הָעִי וְכָל־אֲנָשֵׁיהָ גִבּוֹרִים:
 (ג) וַיִּשְׁלַח אֲדֹנָי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶל־הוֹתָם מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן וְאֶל־פְּרָאִם מֶלֶךְ־יְרֵמוֹת וְאֶל־יַפִּיעַ מֶלֶךְ־לְכִישׁ וְאֶל־דָּבִיר מֶלֶךְ־עַגְלוֹן לֵאמֹר:
 (ד) עָלוּ־אֵלַי וְעִזְרוּנִי וַנִּבְּחָ אֶת־גִּבְעוֹן כִּי־הַשְׁלִימָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 (ה) וַיֵּאסְפוּ וַיַּעֲלוּ חֲמִשָּׁתַּיִם מַלְכֵי הָאֲמֹרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן מֶלֶךְ־יְרֵמוֹת מֶלֶךְ־לְכִישׁ מֶלֶךְ־עַגְלוֹן הֵם וְכָל־מַחְנֵיהֶם וַיַּחֲנוּ עַל־גִּבְעוֹן וַיִּלְחָמוּ עִלֶּיהָ:
 (ו) וַיִּשְׁלְחוּ אֲנָשֵׁי גִבְעוֹן אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחְנֶה הַגְּלִגְלָה לֵאמֹר אֶל־תִּרְרָף יַדְּךָ מֵעֲבַדְיָה עֲלֵהָ אֲלֵינוּ מִהֲרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעִזְרוּנוּ¹⁶² כִּי נִקְבְּצוּ אֲלֵינוּ כָּל־מַלְכֵי הָאֲמֹרִי יִשְׁבֵי הַהָר:
 (ז) וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ מִן־הַגְּלִגְלָה הוּא וְכָל־עַם הַמַּמְלָכָה עִמּוֹ וְכָל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל: פ
 (ח) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּירָא מֵהֶם כִּי בְיַדְךָ נִתְּתִים לָאִישׁ יַעֲמֹד אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ:
 (ט) וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פֶּתְאִים כָּל־הַלַּיְלָה עָלָה מִן־הַגְּלִגְלָה:
 (י) וַיְהִי־מָוֶה יְקֹוֹק לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל¹⁶³ וַיִּבְּכּוּ מִכַּחַגְדוֹלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֵם דֶּרֶךְ מַעְלָה בֵּית־חוּרָן וַיִּבְּכּוּ עַד־עֲזָקָה וְעַד־מַקְדָּה:

¹⁵⁸ עי' רות ב יא.

¹⁵⁹ עי' יבמות עט ע"א: נתינים דוד גזר עליהם? משה גזר עליהם, דכתיב: מחוטב עציך עד שואב מימך! משה גזר להוא דרא, דוד גזר לכולי דרא. ואכתי יהושע גזר עליהו, דכתיב: ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושואבי מים לעדה ולמזבח ה'! יהושע גזר בזמן שבית המקדש קיים, דוד גזר בזמן שאין בית המקדש קיים.

¹⁶⁰ עי' לעיל הערה 146. ועי' דברים פרק יב { }.

¹⁶¹ עי' בראשית רבה (פ"ג ס' ו): ומלכי צדק מלך שלם וגו', הה"ד (תהלים מה) ובת צור במנחה פניך יחלו עשירי עם, ומלכי צדק מלך שלם המקום הזה מצדיק את יושביו, מלכי צדק, אדוני צדק, צדק נקראת ירושלים שנאמר (ישעיה א) צדק ילן בה. { } זה המלך היחיד שמלך על ירושלים.

¹⁶² עי' במדבר רבה (פ"ג ס' ד): א"ר אלעזר כתיב (צפניה ב) בקשו את ה' כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו מהו אשר משפטו פעלו שהוא עושה משפטו ופעלו כאחת את מוצא הקדוש ברוך הוא תובע משפטן של גבעונים מן שאול וזוכר פעולתו של שאול לשלם לו שכר טוב באותה שעה אמר דוד וכי בשביל הגרים הללו עשה הקדוש ברוך הוא לעמו כן א"ל הקדוש ברוך הוא אם תרחיק את הרחוקים סופך לרחק את הקרובים צא ולמד יהושע רבך שבשעה שאמרו הגבעונים (יהושע י) עלה אלינו מהרה והושיעה לנו ועזרנו באותה שעה אמר יהושע וכי בשביל הגרים הללו אנו מטריחים על הצבור א"ל הקדוש ברוך הוא יהושע אם תרחיק את הרחוקי' סופך לרחק את הקרובים.

¹⁶³ עי' מדרש שמואל (פ"ג ס' ג): אמר רבי אבא בר כהנא שלש מלחמות של מהומה הבטיח הקדוש ברוך הוא שהוא עושה לישראל [בכניסתן לארץ ישראל – שוחר טוב יח], ושלשתן עשה להם, הראשונה בימי יהושע ויהמם ה' לפני ישראל וגו' (יהושע י' י'), השנייה בימי סיסרא ויהם ה' את סיסרא וגו' (שופטים ד' ט"ו), והשלישית בימי שמואל.

(יא) וַיְהִי בְנוֹסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹרֵד בֵּית־חֹרֶן וַיִּקְּוּ הַשְּׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדֹלוֹת מִן־הַשָּׁמַיִם¹⁶⁴ עַד־עֹזְקָה וַיָּמָתוּ רַבִּים אֲשֶׁר־מָתוּ בְּאֲבְנֵי הַפָּרָד מֵאֲשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב: ס (יב) אַז יִדְבֵר יְהוֹשֻׁעַ¹⁶⁵ לְיִקְוֹק בַּיּוֹם תֵּת יְקֹוֹק אֶת־הָאֱמֹרִי לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל¹⁶⁶ וַיֹּאמְרוּ לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן הַיּוֹם¹⁶⁷ וַיִּרַח בְּעַמֵּק אֵילֹון:

¹⁶⁴ עי' ברכות נד ע"א: תנו רבנן הוואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון וכו' צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום וכו' מאי אבני אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב איש; עמדו על גב איש - זה משה, דכתיב: והאיש משה ענו מאד, וכתיב: ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה. ירדו על גב איש - זה יהושע, דכתיב: קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, וכתיב: ויהי בנוסם מפני בני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדלות.

עי' שמות רבה (פ"ב סי' ז): ויצא משה מעם פרעה את העיר, שעדיין היה בתחום העיר מיד לא שהה להתפלל עליהם אלא ויפרוש כפיו אל ה' וקבל הקדוש ברוך הוא תפלתו, ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה, תלאן ברפיון ואימתי ירדו בימי יהושע על האמוריים שנא' (יהושע י) ויהי בנוסם מפני ישראל וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים והשאר עתידין לירד בימי גוג ומגוג. עי' ויקרא רבה (אמור פכ"ח): [לפרש הפסוק: אשר קצירו רעב יאכל ואל מצנים יקחהו ושאף צמים חילם] רעב יאכל, זה יהושע. ואל מצנים יקחהו, לא בזיין ולא במגן אלא באבני ברד, הה"ד ויהי בנוסם מפני ישראל הם במורד בית חורון וי"י השליך עליהם וגו' (יהושע י, יא). ושאף צמים חילם, מי דחק ממונם של כנעניים, יהושע וכל המצומתין עמו.

עי' שמות רבה (פכ"ה סי' א): כשהביא הקדוש ברוך הוא המכות על המצריים לא הביא אלא מן השמים וכשפרע מן האמוריים לא פרע מהן אלא מן השמים שנאמר (יהושע י) וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים, וכשפרע מסיסרא פרע ממנו מן השמים שנאמר (שופטים ה) מן השמים נלחמו, וכשמטיב לישראל אינו מטיב אלא מן השמים שנאמר (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים, הברכות מן השמים שנאמר (שם /דברים/ כו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים. עי' תנחומא (ראה ז): כי יכרית ה' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חייכם אני עושה מלחמותיכם ומכתיב עליכם שאתם הרגתם אותם, בוא וראה אין מעשים של הקדוש ברוך הוא כמעשה מלך ב"ו =בשר ודם= מלך ב"ו יוצא למלחמה לגיונותיו יוצאים לפניו אם נוצחים הם באים ועושים עטרה ומכללין אותו, אבל הקדוש ברוך הוא אינו עושה כן אלא עושה המלחמה ונותן עטרה לישראל שנאמר (תהלים קלו) למכה מלכים גדולים לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן, ונתן עטרה לישראל שנא' (יהושע יב) משה עבד ה' ובני ישראל הכום, וכן ביהושע מה כתוב (שם /יהושע/ י) וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים, שנאמר (שם /יהושע/ יב) ואלה מלכי הארץ אשר הכה יהושע ובנ"י בשביל שנירש את ארצם הכריתם מן העולם כדי שנכנסו ונירש בתים מלאים כל טוב שכל הימים שהיו ישראל קיימים היו מטולטלין ומחזירין במדבר ארבעים שנה שהיו ראויים לעלות מיד שנא' (שמות ג) אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה, ולא נכנסו מיד שכיון שיצאו ממצרים שמעו שבע אומות שהן באין לירש מה עשו קצצו את האילנות וסתמו את המעינות ונתצו הבתים שאם נכנסין שם לא ימצאו כלום אמר הקדוש ברוך הוא אם אכניסם שם מיד הן מוצאין אותה שממה ואני הבטחתים שימצאו אותה מלאה כל טוב, מה עשה עכבם במדבר מ' שנה ונתיאשו הכנענים מישראל לומר שאינם באים עמדו ונטעו את האילנות ותקנו הבורות והעיריות כדי שיבאו ישראל על בנינה לקיים מה שנאמר (דברים ו) ובתים מלאים כל טוב הה"ד ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים (שמות יג), כיון שהתקינו הכל אמר הקדוש ברוך הוא למשה מה אתה עומד לך עלה מזה אתה והעם (שם /שמות/ לג), עשה עמהם מלחמה והכריתם, אמרו ישראל למשה עד מתי אנו נכנסין לארץ כשיכרית ה' אלהיך מתוכה העכ"ם אתם נכנסין.

¹⁶⁵ עי' מכילתא דרבי ישמעאל (בשלח - מסכתא דשירה פרשה א): אז ישיר משה, יש אז לשעבר ויש אז לעתיד לבא. אז הוחל (ברא' ד כו), אז אמרה חתן דמים (שמות ד כו), אז ישיר משה אז ישיר ישראל (במדבר כא יז), אז ידבר יהושע (יהושע י יב), אז אמר דוד (דה"א =דברי הימים א' = טו ב), אז אמר שלמה (מ"א =מלכים א' = ח יב), הרי אלו לשעבר וכו', את השירה הזאת וכי שירה אחת היא והלא עשר שירות הן, הראשונה שנאמרה במצרים שנ' השיר יהיה לכם כליל התקדש חג וגו' (ישעיה ל כט), השנייה שנאמרה על הים שנ' אז ישיר משה השלישית שנאמרה על הבאר שנ' אז ישיר ישראל (במדבר כא יז), הרביעית שאמר משה שנ' ויהי ככלות משה לכתוב את דברי השירה הזאת (דברים לא כד), החמישית שאמר יהושע שנ' אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' וגו' (יהושע י יב) וכו'.

¹⁶⁶ עי' לקמן הערה 168.

¹⁶⁷ עי' מדרש תנחומא (אחר"מ יד): וידבר ה' אל משה לאמר [וגו'] איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה (ויקרא יז ג), ורוח הקודש צווחת ממזרח שמש ועד מבואו [גדול שמי בגוים ובכל מקום מקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה] (מלאכי א יא), משעה שהשמש זורח עד שהוא שוקע, אין קילוסו של הקדוש ברוך הוא פוסק מפיו, שנאמר ממזרח שמש עד מבואו מהולל

שם ה' (תהלים קיג ג), וכן אתה מוצא בשעה שעשה יהושע מלחמה בגבעון, מה כתיב שם, אז ידבר יהושע לה' וגו' שמש בגבעון דום (יהושע י יב). בקש יהושע לשתק את החמה, לא אמר לו שמש בגבעון עמוד, אלא דום, למה אמר דום, שכל שעה שהוא הולך הוא מקלס להקב"ה, וכל זמן שהוא מקלס יש בו כח להלך, לכך אמר לו יהושע שישתוק, שנאמר שמש בגבעון דום, אמר השמש ליהושע וכי יש קטן אומר לגדול דום, אני נבראתי ברביעי, ובני אדם נבראו בששי, ואתה אומר לי דום. א"ל יהושע בן חורין שהוא קטן ויש לו עבד זקן, אינו אומר לו שתוק, אברהם אבינו הקנה לו הקדוש ברוך הוא שמים וארץ שנאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ (בראשית יד ט), ולא עוד אלא שהשתחווית ליוסף, שנאמר הנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי (שם /בראשית/ לז ט), [ואת מדבר כנגדי] הוי שמש בגבעון דום, א"ל השמש ליהושע, וכך אתה גוזר עלי שאדום, א"ל הן, א"ל ומי יאמר קילוסו של הקדוש ברוך הוא, א"ל דום אתה ואני אומר קילוסו של הקדוש ברוך הוא שנאמר אז ידבר יהושע (יהושע י יב), ואין אז אלא שירה, שנאמר אז ישיר משה (שמות טו א). עי' לעיל הערה 5.

עי' מדרש תהלים (פרק ט): בפועל כפיו נוקש רשע. זה המן, שנאמר ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי (אסתר ז י), ואנו מה חייבין לעשות, להודות לו על כך, הגיון סלה, שנאמר אז ישיר משה (שמות טו א), אז ידבר יהושע (יהושע י יב), ותשר דבורה (שופטים ה א).

עי' בראשית רבה (פ"ה ס"ה ה): אמר ר' יוחנן תנאין התנה הקדוש ברוך הוא עם הים שיהא נקרע לפני ישראל הדא הוא דכתיב (שמות יד) וישב הים לאיתנו לתנאו שהתנה עמו, אמר רבי ירמיה בן אלעזר לא עם הים בלבד התנה הקדוש ברוך הוא אלא עם כל מה שנברא בששת ימי בראשית הה"ד (ישעיה מה) אני ידי נטו שמים וכל צבאם צויתי מידי נטו שמים וכל צבאם צויתי, צויתי את הים שיהיה נקרע לפני ישראל, צויתי את השמים ואת הארץ שישתקו לפני משה שנאמר האזינו השמים וגו', צויתי את השמש ואת הירח שיעמדו לפני יהושע שנאמר (יהושע י) שמש בגבעון דום וכו'.

עי' ספרי (האזינו פיסקא שו): דבר אחר האזינו השמים ואדברה היה רבי יהודה בן חנניה אומר בשעה שאמר משה האזינו השמים ואדברה היו השמים ושמי השמים דוממים ובשעה שאמר ותשמע הארץ אמרי פי הייתה הארץ וכל אשר עליה דוממים, ואם תמיה אתה על הדבר צא וראה מה נאמר ביהושע +יהושע י יב - יג+ ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דם וירח בעמק אילון וידום השמש וירח עמד +שם /יהושע/ י יד+ ולא היה כיום ההוא לפניו וגו' נמצינו למידים שהצדיקים שולטים בכל העולם כולו.

עי' דברים רבה (פ"י ס"ב ב): ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו יום שיהא יום ולילה שיהא לילה, בא יעקב ועשה את היום לילה ששקע לו הקדוש ברוך הוא את השמש שלא בעונתה שנאמר (בראשית כח) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש בא יהושע ועשה הלילה יום שנא' (יהושע י) שמש בגבעון דום הרי שהצדיקים גורעים ומוסיפים על דבריו של הקדוש ברוך הוא כדי שיהיו הבריות יראין מלפניו.

עי' קהלת רבה (פ"ג ס"י יד): גזר הקדוש ברוך הוא על השמש ועל הירח שיהיו מקלסין אותו, שנאמר (תהלים קי"ג) ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם ה' מהלל כתיב, עמד יהושע תלמידו ושיתקן, שנאמר (יהושע י) שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון.

עי' תנחומא (ויצא ס"י יח): [ד"א ויזכר אלהים את רחל]. זש"ה זכר חסדו ואמונתו (תהלים צח ג), מדבר ביהושע, שהוא מבני בניה של רחל, וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו (שם /תהלים צ"ח ג/), אותה ישועה שעשה יהושע, שנאמר שמש בגבעון דום (יהושע י יב). ד"א זכר חסדו זכירת אמנו רחל לבית ישראל, שנאמר אשר בנו (שתיהן) [שתיהם] את בית ישראל (רות ד יא), הוי ויזכר אלהים את רחל.

עי' מדרש תהלים (פרק ח): תמשילהו במעשי ידיך, זה יהושע שהדמים המאורות, שנאמר שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון (יהושע י יב), וכתיב וידום השמש וירח עמד (שם /יהושע י"ג/).

(יג) וַיִּדְם הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּרַח עִמָּד¹⁶⁸ עַד-יָקֹם גּוֹי אֹיְבֵי הַלֵּא-הִיא כְּתוּבָה עַל-סֵפֶר הַיְשָׁר¹⁶⁹ וַיַּעֲמֵד הַשֶּׁמֶשׁ בַּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא-אָזַן לְבוֹא כִּיּוֹם תָּמִים¹⁷⁰:
(יד) וְלֹא הָיָה כִּיּוֹם הַהוּא לְפָנָיו וְאַחֲרָיו לְשִׁמְעַי יִקְוֶה בְּקוֹל אִישׁ כִּי יִקְוֶה נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל¹⁷¹:

פ

(טו) וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל-יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ¹⁷² אֶל-הַמַּחֲנֶה הַגָּלְגָּלָה:
(טז) וַיָּנֹסוּ חַמְשַׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיַּחֲבֹאוּ בַּמְּעָרָה בַּמִּקְדָּה:
(יז) וַיִּגְדַּל לַיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר נִמְצְאוּ חַמְשַׁת הַמְּלָכִים נַחֲבָאִים בַּמְּעָרָה בַּמִּקְדָּה:
(יח) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ נָלוּ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת אֶל-פִּי הַמְּעָרָה וְהִפְקִידוּ עָלֶיהָ אֲנָשִׁים לְשִׁמְרָם:
(יט) וְאַתֶּם אֶל-תַּעֲמְדוּ רַדְפוּ אַחֲרֵי אֹיְבֵיכֶם וּזְנַבְתֶּם אוֹתָם אֶל-תִּתְּנוּם לְבוֹא אֶל-עָרֵיהֶם כִּי נִתְּנָם יִקְוֶה אֱלֹהֵיכֶם בְּיַדְכֶם:
(כ) וַיְהִי כְכַלּוֹת יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכּוֹתָם מִכָּה גְדוֹלָה-מְאֹד עַד-תָּמָס וְהַשְּׂרִידִים שָׂרְדוּ מֵהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל-עָרֵי הַמִּבְּצָר:
(כא) וַיֵּשְׁבוּ כָל-הָעָם אֶל-הַמַּחֲנֶה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ מִקְדָּה בְּשָׁלוֹם לֹא-חָרַץ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאִישׁ אֶת-לְשׁוֹנוֹ:

¹⁶⁸ עי' תענית (כ ע"א): תנו רבנן: שלשה נקדמה להם חמה בעבורן: משה, ויהושע, ונקדימון בן גוריון. בשלמא נקדימון בן גוריון גמרא. יהושע נמי קרא, דכתיב וידם השמש וירח עמד וגו'. אלא משה מנלן. אמר רבי אלעזר: אתיא אהל אהל, כתיב הכא אהל תת פחדך, וכתוב התם אהל גדלך. עי' ברכות נח ע"א: לך ה' הגדלה - זו מעשה בראשית, וכן הוא אומר עשה גדלות עד אין חקר. והגבורה - זו יציאת מצרים, שנאמר וירא ישראל את היד הגדלה וגו'. והתפארת - זו חמה ולבנה שעמדו לו ליהושע, שנאמר וידם השמש וירח עמד וגו'.

עי' פרקי דרבי אליעזר (פרק נא): מיום שנבראו שמים וארץ השמש והירח והכוכבים וכל המזלות היו עולין להאיר על הארץ ואינן מערערין זה עם זה, עד שבא יהושע ועשה מלחמתן של ישראל, והגיע ערב שבת וראה בצרתן של ישראל שלא יחללו את השבת, ועוד שראו חרטומי גוים כובשים במזלות לבא על ישראל, מה עשה יהושע פשט ידו לאור השמש ולאור הירח והזכיר עליהם את השם ועמד כל אחד במקומו ששה ושלושים שעות עד מוצאי שבת, שנ' וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים, וראו כל מלכי הארץ ותמהו שלא היה כמהו מיום שנברא העולם, שנ' ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לא יהיה כן לשמוע ה' בקול איש כי ה' נלחם בישראל.

¹⁶⁹ עי' ע"ז כה ע"א: וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר - מאי ספר הישר? א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים, שנא': תמות נפשי מות ישרים. ועי' שמואל ב' א יח.

עי' מדרש תהלים (פרק ט): למנצח על מות לבן. זהו שאמר הכתוב בקש קהלת למצא דברי חפץ (קהלת יב י'), בקש שלמה לעמוד על עסקי פרה אדומה, דאמר ר' יצחק כל העוסק בפרה מטמאין בגדים, והיא עצמה מטהרת טמאים, אמר לו הקדוש ברוך הוא וכתוב יושר דברי אמת (שם שם /קהלת י"ב/), כבר כתבתי לך על ספרי יושר, שנאמר הלא היא כתובה על ספר הישר (יהושע י יג), עשה בישרות, עשה בתמימות, עשה באמונה, גזירה גזרתי, חוקה חקקתי, ואין להרהר אחריה, שנאמר זאת חקת התורה (במדבר יט ב), מהו זאת, זאת שמונה מעגלה ערופה.

¹⁷⁰ עי' ע"ז כה ע"א: זרעו יהיה מלא הגוים, [אימתי יהיה מלא הגוים]? בשעה שעמדה לו חמה ליהושע. ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים - וכמה? א"ר יהושע בן לוי: עשרים וארבעה [שעין], אזיל שית וקם שית, אזיל שית וקם שית, כולה מלתא כיום תמים; ר' אלעזר אמר: שלשים ושית, אזיל שית וקם תריסר, אזיל שית וקם תריסר, עמידתו כיום תמים; רבי שמואל בר נחמני אמר: ארבעים ושמונה, אזיל שית וקם תריסר, אזיל שית וקם עשרים וארבעה, [שנאמר]: ולא אץ לבוא כיום תמים, מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים [הוה] - א"ד: בתוספתא פליגי, ר' יהושע בן לוי אמר: עשרים וארבעה, אזיל שית וקם תריסר, אזיל שית וקם תריסר, עמידתו כיום תמים; ר"א אמר: שלשים ושש, אזיל שית וקם תריסר, אזיל שית וקם עשרים וארבעה, ולא אץ לבוא כיום תמים; ר' שמואל בר נחמני אמר: ארבעים ושמונה, אזיל שית וקם עשרים וארבעה, אזיל שית וקם כ"ד, מקיש עמידתו לביאתו, מה ביאתו כיום תמים, אף עמידתו כיום תמים.

¹⁷¹ עי' מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (פרשת משפטים פרק כג פסוק כב): כי אם שמע תשמע כל זמן שישראל עושין רצונו שלמקום הוא נעשה להן אנטדיקוס כנגד אויביהם שנא' ועשית כל אשר אדבר ואיבתי את איביך. אתם עשיתם מה שגזרתי עליכם אף אני אעשה מה שהבטחתי אתכם וכן הוא אומר כי ה' אלקי ישראל נלחם לישראל (יהו' י מב).
¹⁷² עי' לעיל ז כד.

(כב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ פָּתְחוּ אֶת־פִּי הַמַּעְרָה וְהוֹצִיאוּ אֵלַי אֶת־חַמְשַׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִן־הַמַּעְרָה:

(כג) וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיִּצְיִאוּ אֵלָיו אֶת־חַמְשַׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִן־הַמַּעְרָה אֶת־מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶת־מֶלֶךְ חֶבְרוֹן אֶת־מֶלֶךְ יְרֵמוֹת אֶת־מֶלֶךְ לְכִישׁ אֶת־מֶלֶךְ עִגְלוֹן:

(כד) וַיְהִי כְהוֹצִיָאם אֶת־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֶל־קַצִּינָי אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הִהְלַכְוּא אֹתוֹ קָרְבוֹ שִׁימוּ אֶת־רִגְלֵיכֶם עַל־צוּאְרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׁימוּ אֶת־רִגְלֵיהֶם עַל־צוּאְרֵיהֶם:

(כה) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּירְאוּ וְאֶל־תַּחַתּוּ חִזְקוּ וְאַמְצוּ כִּי כָּכָה יַעֲשֶׂה יְקֹנֵךְ לְכָל־אַיְבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם גֹּלְחָמִים אוֹתָם:

(כו) וַיָּבֹם יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרֵיהֶם כֵּן וַיְמִיתֵם וַיִּתְּלֵם עַל חַמְשָׁה עֶצְמִים וַיְהִיו תְּלוּנִים עַל־הָעֵצִים עַד־הָעֶרֶב:

(כז) וַיְהִי לַעֲתָן בּוֹא הַשָּׁמֶשׁ צוּחַ יְהוֹשֻׁעַ וַיְרִידוּם מֵעַל הָעֵצִים וַיִּשְׁלַכְם אֶל־הַמַּעְרָה אֲשֶׁר נִחְפְּאוּ־שָׁם וַיִּשְׁמוּ אַבְנִים גְּדוֹלוֹת עַל־פִּי הַמַּעְרָה עַד־עֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה: פ

(כח) וְאֶת־מִקְדָּהּ לְכָד יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּבֶהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־מִלְכָּהּ הִחָרֵם אוֹתָם וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שְׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמֶלֶךְ מִקְדָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ:

(כט) וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִמִּקְדָּהּ לְבָנָה וַיִּלְחָם עִם־לְבָנָה: (ל) וַיִּתֵּן יְקֹנֵךְ גַּם־אוֹתָהּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מִלְכָּהּ וַיִּבֶהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר בָּהּ שְׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמִלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ: ס

(לא) וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלְבָּנָה לְכִישָׁה וַיַּחֲזֵק עָלֶיהָ וַיִּלְחָם בָּהּ: (לב) וַיִּתֵּן יְקֹנֵךְ אֶת־לְכִישׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּלְבְּדֶהָ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיִּבֶהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ כָּכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה לְלְבָנָה: פ

(לג) אַז עָלָה הָרֶם מֶלֶךְ גִּזְר לַעְזֹר אֶת־לְכִישׁ וַיִּבְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־עַמּוֹ עַד־בִּלְתֵּי הַשְׁאִיר־לוֹ שְׂרִיד:

(לד) וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלְכִישׁ עִגְלוֹנָה וַיַּחֲזֵק עָלֶיהָ וַיִּלְחָמוּ עָלֶיהָ: (לה) וַיִּלְבְּדוּהָ בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּבְהוּ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ בַּיּוֹם הַהוּא הִחָרֵם כָּכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה לְלְכִישׁ: פ

(לו) וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מֵעִגְלוֹנָה חֶבְרוֹנָה וַיִּלְחָמוּ עָלֶיהָ: (לז) וַיִּלְבְּדוּהָ וַיִּבְהוּ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־מִלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עַרְיָהּ וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר שְׂרִיד כָּכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה לְעִגְלוֹן וַיַּחָרֵם אוֹתָהּ וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ: ס

(לח) וַיֵּשֶׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְבָרָה וַיִּלְחָם עָלֶיהָ: (לט) וַיִּלְבְּדֶהָ וְאֶת־מִלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עַרְיָהּ וַיְכַוֵּם לְפִי־חָרֶב וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שְׂרִיד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֶבְרוֹן כִּי־עָשָׂה לְדְבָרָה וּלְמִלְכָּהּ וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה לְלְבָנָה וּלְמִלְכָּהּ:

(מ) וַיִּבֶה יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ הַהִר וְהַגִּב וְהַשְּׁפֵלָה וְהָאֲשֵׁדוֹת וְאֶת־כָּל־מְלִכֵיהֶם לֹא הִשְׁאִיר שְׂרִיד וְאֶת־כָּל־הַנְּשָׁמָה הִחָרֵם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֵךְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

(מא) וַיָּבֹם יְהוֹשֻׁעַ מִקְדָּשׁ בְּרַגַע וְעַד־עֶזְרָה וְאֶת־כָּל־אָרֶץ גִּזְר וְעַד־גִּבְעוֹן: (מב) וְאֶת־כָּל־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֶת־אֲרָצָם לְכָד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אַחַת כִּי יְקֹנֵךְ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל¹⁷³:

(מג) וַיֵּשֶׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל־הַמַּחְתָּה הַגִּלְגָּלָה: פ

יהושע פרק יא

(א) ויהי בשמע יבין מלך־חצור וישלח אל־יובב מלך מדין ואל־מלך שמרון ואל־מלך אכשף¹⁷⁴:

(ב) ואל־המלכים אשר מצפון בהר ובערבה נגב בגרות ובשפלה ובנפות דור מים:
(ג) הכנעני ממזרח ומים והאמרי והחתי והפרזי והיבוסי בהר והחוי תחת הרמון בארץ המצפה:

(ד) ויצאו הם וכל־מחניהם עמם עם־רב כחול אשר על־שפת־הים לרב וסוס ורכב רב־מאד:

(ה) ויועדו כל המלכים האלה ויבאו ויחנו ויחדו אל־מי מרום להלחם עם־ישראל¹⁷⁵: פ
(ו) ויאמר יקוק אל־יהושע אל־תירא מפניהם כי־מחר בעת הזאת אנכי נתן את־כלם חללים לפני ישראל את־סוסיהם תעקר¹⁷⁶ ואת־מרכבתיהם תשרף באש:

(ז) ויבא יהושע וכל־עם המלחמה עמו עליהם על־מי מרום פתאם ויפלו בהם:
(ח) ויתנם יקוק ביד־ישראל ויכבו־ם וירדפו־ם עד־צידון רפה ועד משׁרפות מים ועד־בקעת מצפה מזרח ויבם עד־בלתי השאיר־להם שריד:

(ט) ויעש להם יהושע כאשר אמר־לו יקוק את־סוסיהם עקר ואת־מרכבתיהם שרף באש:
ס

(י) וישב יהושע בעת ההיא וילכד את־חצור ואת־מלכה הכה בהרב כי־חצור לפניו היא ראש כל־הממלכות האלה:

(יא) ויכו את־כל־הנפש אשר־בה לפי־חרב החרם לא נותר כל־נשמה ואת־חצור שרף באש:

(יב) ואת־כל־ערי המלכים האלה ואת־כל־מלכיהם לכד יהושע ויבם לפי־חרב החרים אותם כאשר צוה משה עבד יקוק:

(יג) רק כל־הערים העמדות על־תלם לא שרפם ישראל וזלתי את־חצור לבדה שרף יהושע¹⁷⁷:

(יד) וכל שׁלל הערים האלה והבהמה בזו להם בני ישראל רק את־כל־האדם הבו לפי־חרב עד־השׁמדם אותם לא השאירו כל־נשמה:

(טו) כאשר צוה יקוק את־משה עבדו בן־צנה משה את־יהושע ובן עשה יהושע לא־הסיר דבר מכל אשר־צוה יקוק את־משה¹⁷⁸:

(טז) ויקח יהושע את־כל־הארץ הזאת ההר ואת־כל־הנגב ואת כל־ארץ הגשן ואת־השפלה ואת־הערבה ואת־הר ישראל ושפלתה:

(יז) מן־ההר החלק העולה שעיר ועד־בעל גד בבקעת הלכזון תחת הר־חרמון ואת כל־מלכיהם לכד ויבם וימיתם:

¹⁷⁴ עי' לעיל הערה 144.

¹⁷⁵ עי' לעיל הערה 144.

¹⁷⁶ עי' ע"ז יג ע"א: הנושא ונותן בשוק של עבודת כוכבים - בהמה תיעקר, פירות כסות וכלים ירקבו וכו', אמר מר: בהמה תיעקר. והא איכא צער בעלי חיים! אמר אב"י, אמר רחמנא: את סוסייהם תעקר. אמר מר: ואיזוהי עיקור? מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה.

¹⁷⁷ עי' בראשית רבה (פ"א ס' ד): ויסעו ויהי חתת אלהים, א"ר שמואל בשלשה מקומות נתכנסו עובדי כוכבים לעשות מלחמה עם בני יעקב ולא הניח להם הקדוש ברוך הוא דכתיב ויסעו ויהי חתת אלהים, שנית בימי יהונתן שנאמר (שמואל א יד) ותרגז הארץ ותהי לחרדת אלהים, שלישית בימי יהושע בקשו לרדוף ולא הניח הקדוש ברוך הוא להם, והיכן נתכנסו לחצור, דכתיב (יהושע יא) רק כל הערים העומדות על תלם לא שרפם ישראל וזלתי את חצור לבדה שרף יהושע, ר' אלעזר אמר במסורת שרפה, הקדוש ברוך הוא אמר למשה ומשה אמר ליהושע, ויבא יעקב לזזה, שכל מי שנכנס לתוכה הרטיב מצות ומעשים טובים כלזו.

¹⁷⁸ עי' לעיל הערה 128, ועי' תלמוד יבמות צו ע"ב:

כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה, וכי על כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה? אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה היא.

(יח) ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה¹⁷⁹:
 (יט) לא היתה עיר אשר השלימה אל בני ישראל בלתי החני ישבי גבעון את הכל לקחו במלחמה:
 (כ) כי מאת יקוק היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה את ישראל למען החרימם לבלתי היות להם תחנה כי למען השמידם כאשר צנה יקוק את משה: ס
 (כא) ויבא יהושע בעת ההיא ויכרת את הענקים מן ההר מן חברון מן דבר מן ענב ומכל הר והודה ומכל הר ישראל עם עריהם החרימם יהושע:
 (כב) לא נותר ענקים בארץ בני ישראל רק בעזה בנת ובאשדוד נשארו:
 (כג) ויקח יהושע את כל הארץ ככל אשר דבר יקוק אל משה ויתנה יהושע לנחלה לישראל במחלקתם לשבטיהם והארץ שקטה ממלחמה: פ

יהושע פרק יב

(א) ואלה מלכי הארץ אשר הכו בני ישראל¹⁸⁰ וירשו את ארצם בעבר הירדן מזרחה השמש מנחל ארנון עד הר חרמון וכל הערבה מזרחה:
 (ב) סיחון מלך האמרי היושב בחשבון משל מערוער אשר על שפת נחל ארנון ותוד הנחל ונחצי הגלעד ועד יבק הנחל גבול בני עמון:
 (ג) והערבה עד ים פנרות מזרחה ועד ים הערבה ים המלח מזרחה דרך בית הישמות ומתימן תחת אשדות הפסגה:
 (ד) וגבול עוג מלך הבשן מיתר הרפאים היושב בעשתרות ובאדרי:
 (ה) ומשל בהר חרמון ובסלכה ובכל הבשן עד גבול הגשורי והמעבתי ונחצי הגלעד גבול סיחון מלך השבון:
 (ו) משה עבד יקוק ובני ישראל היום ויתנה משה עבד יקוק ירשה לראובני ולגדי ולנחצי שבט המנשה: ס
 (ז) ואלה מלכי הארץ אשר הכה יהושע ובני ישראל בעבר הירדן ימה מבעל גד בבקעת הלבנון ועד ההר החלק העלה שעירה ויתנה יהושע לשבטי ישראל ירשה במחלקתם:
 (ח) בהר ובשפלה ובערבה ובאשדות ובמדבר ובנגב החתי האמרי והפנעני הפרזי החני והיבוכי: פ
 (ט) מלך יריחו אחד מלך העי אשר מצד בית אל אחד¹⁸¹:
 (י) מלך ירושלים אחד מלך חברון אחד:
 (יא) מלך ירמות אחד מלך לכיש אחד:
 (יב) מלך עגלון אחד מלך גזר אחד:
 (יג) מלך דבר אחד מלך גדר אחד:
 (יד) מלך חרמה אחד מלך ערד אחד:

¹⁷⁹ עי' במדבר רבה (פכ"ב סי' ו): אמרו רבותינו כתיב ביהושע (יהושע א) כאשר הייתי עם משה אהיה עמך והיה צריך יהושע לחיות ק"ך שנה כמשה רבינו ולמה נתקצרו שנותיו י' שנים בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך ואף על פי שנתבשר בשורות מות לא איחר הדבר אלא נדרזו וישלח אותם משה אבל יהושע כיון שבא להלחם עם ל"א מלכים אמר אם אני הורגם מיד מיד אני מת כשם שעשה משה רבינו מה עשה התחיל מעכב במלחמתם שנא' (שם /יהושע/ יא) ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה אמר לו הקדוש ברוך הוא וכך עשית הריני מקצר שנותיך י' שנים אמר שלמה (משלי יט) רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. ועי' תנחומא (מצורע סימן ו): על שעבדו ע"ג נקראו ימים רבים.
¹⁸⁰ עי' לעיל הערה 164.

¹⁸¹ עי' תנחומא (שלח סימן טז): נחלת צבי צבאות גוים, ארץ שצביונות אומות העולם בה. כתיב מלך יריחו אחד מלך העי אשר מצד בית אל אחד (יהושע יב ט). ועי"ש (משפטים סי' ז): נחלת צבי, ארץ שלא היתה מחזקת פירותיה, ארץ שהיתה טובה וכל מלכי עולם נתאוו לה, כתיב מלך יריחו אחד מלך (לעי) [העי אשר מצד בית אל] אחד (יהושע יב ט).

- (טו) מֶלֶךְ לְבָנָה אֶחָד מֶלֶךְ עֵדְלָם אֶחָד:
- (טז) מֶלֶךְ מִקְדָּה אֶחָד מֶלֶךְ בֵּית־אֵל אֶחָד:
- (יז) מֶלֶךְ תְּפֹחַ אֶחָד מֶלֶךְ הַפֶּר אֶחָד:
- (יח) מֶלֶךְ אֶפֶק אֶחָד מֶלֶךְ לְשָׂרוֹן אֶחָד:
- (יט) מֶלֶךְ מְדוּן אֶחָד מֶלֶךְ חֲצוֹר אֶחָד:
- (כ) מֶלֶךְ שְׁמֶרוֹן מְרַאוֹן אֶחָד מֶלֶךְ אֲכַשָׁף אֶחָד:
- (כא) מֶלֶךְ תַּעֲנֵף אֶחָד מֶלֶךְ מְגֵדוֹ אֶחָד:
- (כב) מֶלֶךְ קָדֵשׁ אֶחָד מֶלֶךְ־יִקְנָעִים לְפְרָטֵל אֶחָד:
- (כג) מֶלֶךְ דָּוָר לְנֶפֶת דָּוָר אֶחָד מֶלֶךְ־גִּזְיִים לְגִלְגַּל אֶחָד:
- (כד) מֶלֶךְ תְּרַצָּה אֶחָד כָּל־מְלָכִים שְׁלֹשִׁים וְאַחַד: פ

יהושע פרק יג

- (א) ויהושע זקן בא בימים¹⁸² ויאמר יקֹחַ אֵלָיו אֶתְּהָ וְקִנְיָתָהּ בְּאֶתְ בְּיָמַי וְהָאָרֶץ נִשְׁאַרְהָ הַרְבֵּה־מְאֹד לְרִשְׁתָּהּ:
- (ב) וְאֵת הָאָרֶץ הַנִּשְׁאַרְתָּ כָּל־גְּלִילוֹת הַפְּלִשְׁתִּים וְכָל־הַגִּישׁוּרִי:
- (ג) מִן־הַשִּׁיחֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרָיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צְפוֹנָה לְכַנְעַנִי תַחֲשֹׁב חֲמִשָּׁתָּה סְרֵנִי פְּלִשְׁתִּים הַעֲזָתִי וְהָאֲשֻׁדוּדִי הָאֲשַׁקְלוֹנִי הַגָּתִי וְהַעֶקְרוֹנִי וְהָעֵינִים¹⁸³:
- (ד) מִתֵּימָן כָּל־אָרֶץ הַכַּנְעַנִי וּמַעְרָה אֲשֶׁר לְצִידֹנִים עַד־אֶפְקָה עַד גְּבוּל הָאֲמֹרִי:
- (ה) וְהָאָרֶץ הַגְּבִלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן מִזֶּרֶח הַשֶּׁמֶשׁ מִפְּעַל גֹּד תַּחַת הַר־חֶרְמוֹן עַד לְבֹא חֲמַת:
- (ו) כָּל־יִשְׁבֵי הָהָר מִן־הַלְּבָנוֹן עַד־מִשְׁרַפַּת מַיִם כָּל־צִידֹנִים אֲנָכִי אוֹרִישֶׁם מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל רַק הַפְּלָה לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה בְּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ:
- (ז) וְעַתָּה חֲלֵק אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת בְּנַחֲלָה לְתַשְׁעַת הַשְּׁבָטִים וְחֲצִי הַשְּׁבָט הַמְּנַשֶּׁה:
- (ח) עִמּוֹ הָרְאוּבֵנִי וְהַגָּדִי לְקַחְוּ נַחֲלָתָם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרְחָה כְּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְקוֹק:

¹⁸² עי' מדרש תנחומא (חיי שרה ב): ואברהם זקן, א"ר יהושע בר נחמני מפני ארבעה דברים הזקנה קופצת על אדם מפני היראה, ומפני כעס בנים, ומפני אשה רעה, ומפני המלחמות, מפני היראה מדוד וכו', מפני כעס בנים מעלי וכו', מפני המלחמות מיהושע שלאחר שעשה מלחמות עם שלשים ואחד מלכים מה כתיב בו (יהושע יג) ויהושע זקן בא בימים, ומפני אשה רעה דכתיב (מלכים א יא) ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אחרי אלהים אחרים אבל אברהם אשתו מכבדתו וקוראתו אדני שנא' ואדני זקן, ועליה נאמר אשת חיל עטרת בעלה (משלי יב) לפיכך כתיב ביה וה' ברך את אברהם בכל.

¹⁸³ עי' חולין (ס ע"ב): (ואת) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים, אמר חמשה וחשיב שיתא! אמר ר' יונתן: ארונקי [חשובים – רש"י] שלהן חמשה. ועי' שמואל א' ו טז.